

Sprawozdanie z realizacji
w roku 2014
Rządowego programu na lata
2014-2016
„Bezpieczna i przyjazna szkoła”

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Warszawa, kwiecień 2015 r.

WSTĘP

8 lipca 2014 r. weszła w życie uchwała Nr 130/2014 Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Rządowego programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, zwanego dalej „Programem”. Program jest kontynuacją Rządowego Programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, który Ministerstwo Edukacji Narodowej realizowało w latach 2008-2013.

Program stanowi narzędzie inicjowania i koordynowania na szczeblu centralnym i wojewódzkim działań na rzecz podnoszenia poziomu bezpieczeństwa w szkołach i placówkach. Model osiągania efektów w postaci poprawy szeroko rozumianego bezpieczeństwa został oparty na założeniach psychologii pozytywnej i pozytywnej profilaktyki koncentrującej się głównie na rozpoznawaniu i wzmacnianiu zasobów i potencjału szkoły lub placówki i jej społeczności.

W Programie przyjęto cel główny:

Zwiększenie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa i tworzenia przyjaznego środowiska w szkołach i placówkach oświatowych oraz następujące cele szczegółowe:

- 1) Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki;
- 2) Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży;
- 3) Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży.

Program ma charakter ramowy i rekomenduje zadania, które mają przyczynić się do osiągnięcia założonych celów. Podkreślono jednak, że podczas jego realizacji zawsze należy mieć na uwadze uwarunkowania lokalne oraz konieczność zdiagnozowania problemu, ustalenia przyczyn jego powstania, określenie sposobu rozwiązania, a następnie wyznaczenie adekwatnych zadań, które pozwolą na wyeliminowanie niekorzystnych zjawisk w perspektywie krótko – i długoterminowej.

Położono nacisk na konieczność realizacji działań we współpracy z Policją, szczególnie w sytuacji przestępstw i wykroczeń popełnianych w szkołach i placówkach oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie, a także ze strażą gminną (miejską) oraz instytucjami i podmiotami, które mogą wspierać działania szkoły lub placówki w środowisku lokalnym.

Minister Edukacji Narodowej jest koordynatorem Programu. W celu skutecznego wykonania uchwały w sprawie Programu, Minister Edukacji powołał w dniu 24 października 2014 r. Zespół Koordynujący, w skład którego weszli przedstawiciele: Ośrodka Rozwoju Edukacji, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Sportu i Turystyki, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a także przedstawiciele Komendy Głównej Policji, Głównego Inspektoratu Sanitarnego, Agencji Rynku Rolnego.

Zespół Koordynujący pełni rolę opiniodawczo-doradczą wobec Ministra Edukacji Narodowej w zakresie zadań realizowanych w ramach Programu na poziomie centralnym.

Na poziomie wojewódzkim zadania wynikające z Programu koordynuje wojewoda, przy pomocy wojewódzkiego zespołu koordynującego, w skład którego weszli przedstawiciele: wybranych jednostek samorządu terytorialnego; wybranych szkół i placówek; kuratorów oświaty; wybranych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych; Policji; podmiotów funkcjonujących w środowisku lokalnym właściwych do podejmowania określonych działań, współpracujących ze szkołą i placówką, w tym organizacji pozarządowych. Zadaniem wojewódzkiego zespołu koordynującego jest, m.in. przygotowanie dla wojewody opinii o nasileniu problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży w świetle wyników badań dostępnych na obszarze województwa.

Wojewódzki zespół koordynujący rekomenduje wojewodzie priorytetowe zadania do realizacji w projektach, realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe.

Realizacja wskazanych w Programie zadań ma przyczynić się, m.in. do:

- 1) zwiększenia liczby działań podejmowanych przez szkoły i placówki na rzecz tworzenia bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki, poprawy klimatu, zwiększenia poczucia akceptacji uczniów i wychowanków w społeczności szkolnej; zmniejszenia zjawiska wykluczenia społecznego, wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców oraz nauczycieli i wychowawców.
- 2) ustabilizowania trendów lub zmniejszenia zakresu i nasilenia problemów i zachowań problemowych dzieci i młodzieży, w tym: zmniejszenia poziomu agresji i przemocy, cyberprzemocy, podniesienia umiejętności uczniów w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności w środowisku tzw. nowych mediów, ustabilizowania trendów lub zmniejszenia zjawiska używania substancji psychoaktywnych oraz zwiększenia efektywności działań w zakresie rozwiązywania kryzysów rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży;
- 3) zwiększenia zaangażowania szkół i placówek na rzecz promowania zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży i ich rodziców, a w szczególności podjęcia systematycznych działań na rzecz tworzenia i realizowania całościowej polityki w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej.

Realizacja Programu w 2014 r.

Na realizację Programu w 2014 r. zostały przeznaczone środki finansowe z rezerwy celowej budżetu państwa część 83 poz. 26 – „Środki na zadania w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz 6.000 tys. zł na zadania związane z bezpieczną i przyjazną szkołą”, zgodnie z Harmonogramem realizacji Programu w 2014 r., zwanym dalej „Harmonogramem”.

Harmonogram zakładał realizację następujących działań:

1. Przygotowanie Infolinii Informacyjno-Interwencyjnej Programu dotyczącej bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.
2. Współpraca międzyresortowa. Realizacja Programu z zakresu profilaktyki rówieśniczej Profilaktyka a Ty/Edukacja (PaT/E).
3. Konferencja inauguracyjna Program. Wydanie materiałów i poradników dla nauczycieli, wychowawców, rodziców z zakresu profilaktyki narkomanii, zapobiegania nadwadze i otyłości wśród dzieci i młodzieży, tworzenia przyjaznego klimatu szkoły.
4. Realizacja działań w ramach priorytetu Ministra Edukacji Narodowej w roku szkolnym 2013/2014 Rok Szkoły w Ruchu.
5. Przeprowadzenie ewaluacji bieżącej Programu.
6. Realizacja działań na poziomie centralnym i wojewódzkim.

Realizacja zadań 1 i 6 obejmująca działania na poziomie centralnym odbyła się w trybie otwartego konkursu ofert i pozwoliła na włączenie się do realizacji:

- organizacji pozarządowych wskazanych w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, 1138 i 1146),
- podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ww. ustawy,
- jednostek samorządu terytorialnego prowadzących szkoły i placówki oświatowe.

W związku z przyjętą procedurą konkursową wszystkie oferty podlegały ocenie formalnej i merytorycznej komisji powołanej zgodnie z przepisami zarządzenia nr 1 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 stycznia 2013 r. w sprawie trybu zlecania i rozliczania realizacji zadań publicznych z zakresu oświaty i wychowania oraz edukacyjnej opieki wychowawczej (Dz. Urz. MEN poz. 2).

W wyniku konkursów wyłoniono najlepsze oferty spośród ofert wnioskodawców, którzy spełnili wymagania określone w regulaminie konkursu i gwarantowali prawidłową realizację zadań.

Dotacje zostały przyznane na zasadzie jawnego wyboru najkorzystniejszych ofert.

Po zakończeniu realizacji zadań wnioskodawcy przedstawili sprawozdania merytoryczne oraz rozliczenia finansowe z otrzymanej dotacji. Po ostatecznym rozliczeniu finansowym dotacji dokonany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (zgodnie z regulaminem konkursu oraz *Zasadami przyznawania i rozliczania dotacji*, stanowiącymi załącznik nr 4 do zarządzenia nr 1 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 stycznia 2013 r. w sprawie trybu zlecania i rozliczania realizacji zadań publicznych z zakresu oświaty i wychowania oraz edukacyjnej opieki wychowawczej) wnioskodawcy, którzy nie wykorzystali części dotacji, zostali wezwani do jej zwrotu. Wpłynęło to na różnice pomiędzy wysokością przekazanej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej dotacji, a ostateczną kwotą wykorzystanych przez wnioskodawców środków na ten cel.

W ramach ww. działań zrealizowano następujące zadania:

I. Konkurs

„Prowadzenie przez specjalistów ogólnopolskiej infolinii interwencyjno-informacyjnej dla uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich rodziców, nauczycieli oraz innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży”.

Ministerstwo Edukacji Narodowej ogłosiło konkurs w dniu 15 września 2014 r.

Celem konkursu jest wyłonienie najlepszych ofert wnioskodawców dotyczących świadczenia usługi polegającej na prowadzeniu przez specjalistów ogólnopolskiej infolinii interwencyjno-informacyjnej z zakresu bezpieczeństwa uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, której odbiorcami będą uczniowie, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich rodzice, nauczyciele oraz przedstawiciele innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.

Realizacja zadania jest przewidziana do dnia 31 grudnia 2016 r. Natomiast na koniec 2014 r., 2015 r. i 2016 r. przypadają terminy rozliczenia dotacji otrzymanej w każdym roku.

Na powyższe działanie przeznaczono środki finansowe w wysokości:

- 1) w 2014 r. - 80.000 zł,
- 2) w 2015 r. - 600.000 zł,
- 3) w 2016 r. - 600.000 zł.

Podstawowym warunkiem złożenia wniosku w konkursie było posiadanie przez oferenta aktywnej infolinii oraz merytorycznie przygotowanych konsultantów.

Z uwagi na szeroki zakres problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży określonych i opisanych w części II. Programu oraz problematyki specjalnych potrzeb edukacyjnych w konkursie położono nacisk na wymagania konsultantów infolinii, które dotyczyły:

- 1) wykształcenia wyższego psychologicznego, pedagogicznego, prawniczego lub pokrewnego;
- 2) odbytych dodatkowych szkoleń doskonalących warsztat pracy jakim jest prowadzenie telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży lub dorosłych;
- 3) znajomości norm rozwojowych dzieci i młodzieży;
- 4) znajomości funkcjonowania systemu oświaty, m.in. w zakresie możliwości uzyskania wsparcia, w szczególności dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- 5) wysoko rozwiniętych kompetencji komunikacyjnych, w tym otwartość na przyjmowanie informacji zwrotnych, cierpliwość;
- 6) umiejętności pracy pod presją czasu, odporności na stres;
- 7) umiejętności podejmowania szybkich i skutecznych decyzji, w szczególności w sytuacji kryzysu psychicznego;
- 8) samodzielności i odpowiedzialności.

Podmiot, który składał ofertę był zobowiązany przedstawić następujące informacje:

- 1) szacunkową łączną liczbę połączeń i interwencji w miesiącu i w kwartale;
- 1) liczbę beneficjentów, których obejmie projektem w podziale na: uczniów, nauczycieli, rodziców, przedstawicieli innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży;
- 2) plan superwizji i ewaluacji pracy własnej konsultantów;
- 3) projekt raportu zbierania danych z przeprowadzonych rozmów i interwencji: całościowy i w podziale na województwa, w odniesieniu do poszczególnych celów Programu.

W ramach zadania oferenci byli zobowiązani do zapewnienia ulotek informacyjnych, uzgodnionych z Ministerstwem Edukacji Narodowej, które we współpracy z kuratoriami oświaty i z wojewódzkimi zespołami koordynującymi Program zostaną upowszechnione w szkołach i placówkach oświatowych.

Do Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach konkursu wnioskodawcy przesłali 3 oferty. Dotację przyznano 1 podmiotowi w łącznej wysokości 1 280 000 zł., na okres od 2014-2016 r. Wnioskodawca, któremu przyznano dotację wraz z kwotą dofinansowania projektu został opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej w Biuletynie Informacji Publicznej w dniu 20 października 2014 r.

Fundacja Dzieci Niczyje, dalej zwana „Fundacją”, która została wyłoniona w konkursie dotyczącym prowadzenia infolinii informacyjno-interwencyjnej, w ramach trzyletniej umowy podjęta się realizacji zadania publicznego od dnia 10 listopada 2014 r. do dnia 31 grudnia 2016 r.

W 2014 r. Fundacja zapewniła obsługę bezpłatnej ogólnopolskiej infolinii obejmującej Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116111, dostępny codziennie w godz. 12.00-20.00 wraz ze świadczoną pomocą online oraz Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci, dostępny od poniedziałku do piątku w godz. 12.00-18.00 wraz ze świadczoną pomocą online.

W ramach zadania przygotowano serwis internetowy www.800100100.pl dla rodziców, nauczycieli i przedstawicieli podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży oraz prowadzono serwis internetowy www.116111.pl dla dzieci i młodzieży.

Opracowano ulotki edukacyjne adresowane do dzieci i młodzieży oraz ulotki adresowane do rodziców, nauczycieli i przedstawicieli podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Przeprowadzono działania medialne i przygotowano informację prasową, a także zapewniono stałą dostępność dla mediów w celu udzielania odpowiedzi na pytania.

Na realizację celu składały się:

- 1) interwencje edukacyjne: poradnictwo, wsparcie w podjęciu interwencji, działań zaradczych przez dzwoniących i piszących online w zakresie rozpoznawania i unikania zagrożeń, doskonalenia umiejętności racjonalnych wyborów, przeciwdziałania problemom i zachowaniom ryzykownym dzieci i młodzieży, doskonalące kompetencje wychowawcze nauczycieli i rodziców, podnoszące świadomość na temat możliwości współpracy szkoły lub placówki oświatowej z instytucjami lub podmiotami, które mogą wspierać ich działania w środowisku lokalnym;
- 2) interwencje lokalne: zgłaszano sprawy lokalnym służbom: wydziałom spraw społecznych urzędów wojewódzkich, ośrodkom pomocy społecznej, policji, sądom, a także kuratoriom oświaty, szkołom, itp.;
- 3) interwencje kryzysowe: podejmowano w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia osób kontaktujących się z numerem 116 111 na podstawie Porozumienia Komendanta Głównego Policji z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie współpracy jednostek organizacyjnych Policji i Fundacji Dzieci Niczyje na rzecz sprawnej obsługi „Ogólnopolskiego telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży 116 111” (Dz. Urz. KGP Nr 18, poz. 109) w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, w związku z czym nie podejmowano interwencji kryzysowych na mocy art. 304 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Postępowania Karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn.zm).

Wskutek realizacji ww. zadania publicznego osiągnięte zostały następujące rezultaty:

Rezultaty jakościowe:

1. Dzieci i młodzież korzystające z bezpłatnego Telefonu 116111 otrzymały wsparcie psychologiczne i profesjonalną pomoc w rozwiązywaniu problemów, co zwiększało ich poczucie bezpieczeństwa, a także zmniejszało zjawisko wykluczenia społecznego uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
2. Rodzice i nauczyciele w trudnych sytuacjach dotyczących dzieci otrzymywali bezpłatną pomoc konsultantów, co wpływało na ich samopoczucie psychiczne i wzrost kompetencji wychowawczych.
3. Rodzice, nauczyciele oraz przedstawiciele podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży uzyskiwali informacje na temat funkcjonowania systemu oświaty, możliwości współpracy z konkretnymi instytucjami i podmiotami, co wpływało na większą otwartość szkół i zwiększało możliwości uzyskania wsparcia w środowisku lokalnym.
4. Opracowano koncepcję ulotki edukacyjnej dla dzieci i ulotki informacyjnej dla dorosłych dotyczącej oferty pomocy telefonicznej i online świadczonej za pomocą linii 116 111 i 800 100 100.

Rezultaty ilościowe:

1. Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111 i pomoc online były dostępne przez 7 dni w tygodniu w godz. 12.00-20.00 z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy. W okresie od 10 listopada 2014 r. do 31 grudnia 2014 r. telefon i pomoc online działały przez 49 dni.
2. Infolinia 800100100 i pomoc online była dostępna od poniedziałku do piątku w godzinach 12.00-18.00, z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy. W okresie od 10 listopada 2014 r. do 31 grudnia 2014 r. telefon i pomoc online działały przez 35 dni.
3. W Telefonie Zaufania dla Dzieci i Młodzieży i infolinii 800100100 pracowało 19 konsultantów i opiekunów dyżurów oraz ponad 20 stażystów i wolontariuszy.
4. Konsultanci Telefonu Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111 odebrali 15 389 połączeń oraz odpowiedzieli na 877 wiadomości online. Interwencje edukacyjne, lokalne i kryzysowe prowadzono w łącznie 3 761 sytuacjach:
 - 19% kontaktów telefonicznych i online stanowiły konsultacje,
 - 17% stanowiły interwencje edukacyjne,
 - 3% osób skorzystało ze wsparcia psychologicznego w rozwiązywaniu problemu.
5. Osoby kontaktujące się telefonicznie zgłaszały się z problemami:
 - w funkcjonowaniu w relacjach rówieśniczych (15%),
 - z doświadczaniem przemocy ze strony rówieśników i dorosłych (12%),
 - seksualności i dojrzewania (12%),
 - zdrowia psychicznego (10%), blisko co 10 kontakt dotyczył myśli i prób samobójczych, zaburzeń odżywiania, samookaleczenia, stresu, niskiej samooceny itp.
6. Konsultanci pracowali pod superwizją opiekunów dyżurów. Zapewniono stałą obecność opiekunów na dyżurach, tj. 30 minutowe spotkania dla konsultantów przed i po każdym dyżurze. Łącznie 539 godzin.
7. Przeprowadzono grupowe superwizje dla pracowników z superwizorem zewnętrznym oraz grupowe superwizje dla stażystów i wolontariuszy. Łącznie 10 godzin.
8. Zespół konsultantów i opiekunów linii 116111 i 800100100 został rozszerzony o specjalistę do spraw stażu, 4 konsultantów, prawnika; ponadto, nawiązano współpracę z konsultantami-zleceniobiorcami, którzy przepracowali 750 godzin świadcząc pomoc telefoniczną i online.
9. Specjalistyczne szkolenie w ramach próbnego okresu rocznego stażu rozpoczęło 23 stażystów.
10. Serwis merytoryczny www.116111.pl miał ponad 37 800 odsłon. Przygotowano pod względem technicznym i merytorycznym serwis www.800100100.pl.
11. Prowadzono działania medialne, przygotowano i rozdystrybuowano informację prasową, którą wysłano do 800 dziennikarzy. W mediach pojawiło się ponad 60 publikacji dotyczących działania linii 116 111 i 800 100 100 oraz współpracy Fundacji z Ministerstwem Edukacji Narodowej.

Finansowanie:

Na zadanie przeznaczono kwotę 80 000 zł. Wydatkowano kwotę w wysokości 80 000 zł

II. Konkurs

„Bezpieczna i przyjazna szkoła – ocena szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą”.

Ministerstwo Edukacji Narodowej ogłosiło konkurs w dniu 15 września 2014 r.

Celem konkursu jest wyłonienie najlepszych ofert, w których wnioskodawcy przedstawią program oceny szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą według standardów tej ochrony określonych w regulaminie konkursu.

Realizacja zadania jest przewidziana do dnia 31 grudnia 2016 r. Natomiast na koniec 2014 r., 2015 r. i 2016 r. przypadają terminy rozliczenia dotacji otrzymanej w każdym roku.

Na powyższe działanie przeznaczono środki finansowe w wysokości:

- 1) w 2014 r. - 80.000 zł;
- 2) w 2015 r. - 900.000 zł;
- 3) w 2016 r. - 900.000 zł.

W regulaminie konkursu podkreślono, że projekty wnioskodawców powinny zawierać program oceny szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą według przyjętych standardów tej ochrony.

- 1) Standard administracyjno-prawny obejmujący, m.in. zasady:
 - a) rekrutacji pracowników, wolontariuszy, stażystów, uwzględniające ich przygotowanie zawodowe, w tym umiejętności rozpoznawania symptomów krzywdzenia dziecka, a także udzielania pomocy dziecku i rodzinie,
 - b) budowania prawidłowych relacji pomiędzy pracownikami szkoły, a uczniami i ich rodzicami,
 - c) ochrony danych osobowych dziecka oraz jego wizerunku,
 - d) monitorowania i weryfikowania zgodności prowadzonych działań z przyjętymi standardami, w tym konsultowania wyników monitoringu z pracownikami szkoły, rodzicami, oraz uczniami.
- 2) Standard kompleksowej oferty szkoleniowej skierowanej do nauczycieli, rodziców i uczniów szkoły lub placówki z zakresu profilaktyki agresji i przemocy uwzględniający, m.in.:
 - a) program szkoleń skierowany do pracowników szkoły, wolontariuszy, stażystów w zakresie: edukacji prawnej, rozpoznawania symptomów krzywdzenia dzieci, w tym wykorzystywania seksualnego; realizacji procedury "Niebieskie Karty"; udzielania skutecznej pomocy dziecku i rodzinie, doskonalenia kompetencji wychowawczych, profilaktycznych oraz interwencyjnych w sytuacjach agresji rówieśniczej i przemocy, bezpieczeństwa w sieci, kreowania całościowej polityki szkoły w zakresie zdrowia dzieci i młodzieży,
 - b) program szkoleń skierowany do rodziców uczniów w zakresie: podnoszenia kompetencji wychowawczych, w tym wychowania dzieci bez przemocy, stosowania wymagań, a także ustalania zasad właściwych zachowań, przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu dzieci, rozpoznawania zagrożeń bezpieczeństwa

w Internecie, wyboru gier komputerowych dostosowanych do wieku dziecka, kształtowania nawyków i postaw zdrowotnych u dziecka, poznania oferty pomocy świadczonej przez podmioty publiczne i niepubliczne na rzecz dziecka i rodziny,

- c) program systematycznych działań wychowawczych i profilaktycznych skierowanych do uczniów w zakresie: edukacji prawnej, praw dziecka, ochrony przed zagrożeniami, przemocą i wykorzystywaniem, wypełniania obowiązków i powinności, profilaktyki przemocy rówieśniczej, w tym godnego i przyjaznego zachowywania się w relacjach interpersonalnych, zdrowego stylu życia, zasad bezpieczeństwa w Internecie, przeciwdziałania cyberprzemocy, uzyskania pomocy w trudnej sytuacji oraz informacji o bezpłatnych numerach telefonów zaufania dla dzieci i młodzieży.

W regulaminie konkursu założono, że wnioskodawca określi w ofercie liczbę szkół i placówek, które planuje objąć projektem oraz szacunkową liczbę beneficjentów: uczniów, nauczycieli, rodziców. Wnioskodawca był zobowiązany także do zapewnienia szkołom i placówkom systemu oświaty zaakceptowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej certyfikatów potwierdzających wdrożenie w szkole polityki ochrony dzieci przed agresją i przemocą. Zadaniem Wnioskodawcy było przedstawienie także działań, które zapewnią trwałość projektu.

W ramach konkursu do Ministerstwa Edukacji Narodowej wpłynęło 5 ofert. Dotację przyznano 1 podmiotowi w łącznej wysokości 1 390 062 zł. na lata 2014-2016 r. Wnioskodawca, któremu przyznano dotację wraz z kwotą dofinansowania projektu został opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej w Biuletynie Informacji Publicznej w dniu 27 października 2014 r.

Do realizacji zadania publicznego *Bezpieczna i przyjazna szkoła – ocena szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą*, zwanego dalej „projektem”, wybrano Fundację Dzieci Niczyje, z którą zawarto trzyletnią umowę na wykonanie zadania w okresie od dnia 10 listopada 2014 r. do dnia 31 grudnia 2016 r.

Celem zadania jest zwiększenie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa dzieci i tworzenia przyjaznego środowiska dzieci w szkołach i placówkach oświatowych w szczególności przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci ze strony personelu szkół i placówek oraz rówieśników, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W 2014 r. Fundacja we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej przeprowadziła badanie sondażowe *Polityka ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz istniejących potrzeb w tym zakresie w szkołach i placówkach systemu oświaty*.

Badanie ankietowe przeprowadzono łącznie na grupie: 1077 dyrektorów przedszkoli, 526 pracowników przedszkoli, 2237 dyrektorów szkół, 1886 pracowników szkół. Ankieta dostępna była na stronie www.fdn.pl. Dostęp do ankiety uzyskali: kuratorzy oświaty, organy prowadzące szkoły i placówki oświatowe, wybrane szkoły, placówki doskonalenia nauczycieli. Ankieta została także zamieszczona na 10 portalach poświęconych edukacji. Ankieta objęto 5726 osób. Wyniki badania sondażowego zostały udostępnione na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W 2014 r. Fundacja przygotowała portal Chronimy Dzieci, który będzie służył szkołom i placówkom w realizacji projektu. Zostały wykonane prace programistyczne i graficzne. Portal pomaga przedstawicielom szkół i placówek w przejściu procedury certyfikacji. Na portalu szkoły i placówki będą mogły rejestrować się i sprawdzać, na ile są spełnione

standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz co jeszcze można w szkole lub placówce zrobić, aby wszystkie standardy zostały spełnione. Zaprojektowany został wzór certyfikatu, który został zaakceptowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Została wydrukowana ulotka promująca przystąpienie do projektu i rejestrację szkół i placówek w portalu.

W ramach przygotowania narzędzi merytorycznych do szkoleń i prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą powstało 9 scenariuszy zajęć:

- 1) przygotowano 3 scenariusze zajęć dla dzieci w zakresie profilaktyki agresji i przemocy, w tym wykorzystywania, adresowane do dzieci w wieku przedszkolnym, uczniów klas I-III oraz klas IV-VI. Celem zajęć opisanych w scenariuszach jest przekazanie dzieciom wiedzy na temat zagrożeń oraz rozwijanie ich umiejętności ochrony w sytuacjach wystąpienia zagrożenia przemocą. Scenariusze zajęć można bezpłatnie pobrać pod adresem: www.edukacja.fdn.pl;
- 2) przygotowano 9 scenariuszy szkoleń przygotowujących nauczycieli do prowadzenia zajęć profilaktycznych:
 - a) dla przedszkoli i szkół podstawowych,
 - b) dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych,
 - c) metascenariusz dotyczący bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w Internecie;
- 3) scenariusze pozostałych szkoleń dotyczących: standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz tworzenia polityki ochrony dzieci, identyfikacji symptomów krzywdzenia dzieci, podejmowania interwencji w przypadku krzywdzenia dzieci, prawnych aspektów ochrony dzieci przed krzywdzeniem, problematyki bezpieczeństwa i zagrożeń w Internecie oraz przemocy rówieśniczej.

Przygotowane scenariusze zajęć dla dzieci zostały sprawdzone podczas zajęć pilotażowych przeprowadzonych w przedszkolu i w szkole podstawowej.

Zostały podjęte także liczne działania organizacyjne skupione na zaplanowaniu w 2015 r. realizacji 8 wojewódzkich konferencji inauguracyjnych Program. Dotyczyły one wyboru miejsc konferencji i działań związanych z naborem uczestników konferencji i szkoleń. Odbывała się także szeroka akcja rekrutacji szkół i placówek do Programu.

Finansowanie:

Na zadanie przeznaczono kwotę 58 039 zł. Wydatkowano kwotę w wysokości 56 516 zł. do budżetu MEN zwrócono kwotę w wysokości 1 523 zł.

*Rozwijanie w szkołach i placówkach profilaktyki rówieśniczej
jako skutecznej formy przeciwdziałania uzależnieniom w ramach projektu Profilaktyka
a Ty/Edukacja (PaT/E)
Wydanie materiałów i poradników dla nauczycieli, wychowawców, rodziców.*

Realizacja zadania dotycząca rozwijania w szkołach i placówkach profilaktyki rówieśniczej jako skutecznej formy przeciwdziałania uzależnieniom została przeprowadzona w 2014 r.

w ramach współpracy międzyresortowej między Ministerstwem Edukacji Narodowej a Komendą Główną Policji oraz Ministerstwem Spraw Wewnętrznych.

Projekt Profilaktyka a Ty/Edukacja (PaT/E) jest częścią ogólnopolskiego programu Komendy Głównej Policji „Profilaktyka a Ty” (PaT), który jest realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej we współpracy z Komendą Główną Policji od 2011 r.

Ideą programu PaT jest budowanie ogólnopolskiej społeczności młodzieży, identyfikującej się z ideą oraz promującej wśród swoich rówieśników modę na życie wolne od uzależnień od substancji psychoaktywnych, a także nieakceptujących agresji i przemocy w relacjach międzyludzkich.

Głównymi celami programu PaT jest:

- 1) inicjowanie wspólnych działań, skierowanych przeciwko zjawiskom patologii społecznej, z zaangażowaniem młodzieżowego wolontariatu i aktywną współpracą z samorządami terytorialnymi;
- 2) zmniejszanie zjawiska uzależnień wśród młodzieży szkolnej, poprzez angażowanie ich w działania na rzecz innych ludzi, a także kształtowanie umiejętności zachowań asertywnych, w szczególności w sytuacjach presji rówieśniczej;
- 3) inspirowanie rodziców do pogłębiania wiedzy z zakresu profilaktyki uzależnień oraz nakłanianie ich do częstej rozmowy na ten temat z własnymi dziećmi;
- 4) tworzenie ogólnopolskiej społeczności, promującej wśród młodzieży modę na życie bez uzależnień, agresji, przemocy, ksenofobii.

Działanie to prowadzone jest przez Komendę Główną Policji od 2006 r. Przez 9 lat działania powstało 90 grup młodzieżowych PaT, a uczestnikami projektu było ponad 300 tysięcy osób w całym kraju.

PaT nie ma charakteru działania akcyjnego. Społeczność PaT jest systematycznie budowana na relacjach łączenia środowisk, wzajemnego wsparcia i wymiany doświadczeń. Program PaT realizowany jest przez cały rok jednocześnie w kilku projektach: Profilaktyka a Ty/Młodzież (PaT/M), Profilaktyka a Ty/Rodzice (PaT/R), Profilaktyka a Ty/Edukacja (PaT/E) – dla pedagogów, Profilaktyka a Ty/Liderzy (PaT/L) oraz praktyk studenckich.

Promocja projektów Programu PaT realizowana jest w formie PaTosfery. Są to kilkugodzinne happeningi w centrum miast w czasie których młodzież zaprasza do wspólnej zabawy lokalną społeczność promując ideę życia wspaniałego od przemocy i uzależnień. Informacje z tych wydarzeń są publikowane w gazetce pn. PaTosfera.

Społeczność programu PaT spotyka się na Regionalnych Przystankach PaT oraz na Ogólnopolskim Przystanku PaT.

W 2014 r. realizacja programu PaT i projektu PaT/E objęła:

- 1) utworzenie młodzieżowych grup teatralno-profilaktycznych w Poznaniu, Żorach i dzielnicy Warszawa-Śródmieście oraz przygotowanie spektaklu edukacyjno-profilaktycznego z przesłaniem skierowanym przeciwko używaniu przez młodzież środków psychoaktywnych;
- 2) premiery i pokazy przedpremierowe spektaklu edukacyjno-profilaktycznego pt. „Sekret” z udziałem rodziców aktorów, pedagogów, uczniów i lokalnej społeczności oraz przeprowadzenie działań PaT/M z młodzieżą szkolną;
- 3) przygotowanie ekspertów PaT: nauczycieli i policjantów do działań w programie PaT;
- 4) przygotowanie logistyczne oraz realizację projektu w województwach: wielkopolskim, śląskim i mazowieckim oraz w Warszawie;
- 5) promowanie idei programu PaT i projektu PaT/E w mediach oraz w Internecie;
- 6) przygotowanie poradnika metodycznego projektu dla nauczycieli i policjantów;

- 7) przygotowanie publikacji dla nauczycieli i przedstawicieli: samorządów terytorialnych i środowisk lokalnych w celu promowania projektu pn. Ogólnopolski Głos Profilaktyki „Zryw Wolnych Serc”;
- 8) realizację IV Ogólnopolskiego Konkursu Dramaturgicznego „Uczmy się PaTrzeć” pt. „Inny – nie obcy”;
- 9) szkolenie PaT/L w województwach: lubelskim, pomorskim, mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, oraz szkolenie centralne w Warszawie.

Założono, że w perspektywie długoterminowej efektem podjętych działań będzie zmniejszenie liczby uczniów, używających substancji psychoaktywnych, takich jak narkotyki, alkohol, środki zastępcze, zwane dopalaczami. Ważnym celem jest również obniżenie wskaźników związanych z agresją rówieśniczą i przemocą w szkole.

Realizacja działań podzielona została na VII etapów.

Etap I

W dniach 27-30 października 2014 r. w Poznaniu odbyło się szkolenie eksperckie skierowane do nauczycieli. W szkoleniu uczestniczyli także policjanci z województwa wielkopolskiego. W ramach szkolenia zostały przeprowadzone warsztaty dla nauczycieli realizowane przez Stowarzyszenie Mentorów „Przełom” działające przy Europejskiej Grupie Mentorów i Coachów Certyfikowanych „Mind Partners”. Omówiono także wyniki badań zleconych przez Impresariat PaT dotyczące problemu uzależnień wśród uczniów, a zrealizowane przez Mirabo Pracownię Badawczo Szkoleniową Mirosławy Prajsner z siedzibą w Warszawie.

Na tym etapie przeprowadzono także liczne działania dla młodzieży obejmujące: szkolenie z zakresu profilaktyki uzależnień dla uczniów poznańskich gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, utworzenie poznańskiej młodzieżowej grupy PaT, przygotowanie prezentacji twórczości młodzieży, m.in. film promocyjno-informacyjny nowopowstałej grupy młodzieżowej PaT, przedpremierowy pokaz spektaklu „Sekret” dla rodziców, happening PaT na poznańskim Rynku w ramach PaTosfery oraz wydanie gazety „PaTosfera” z przeprowadzonych działań szkoleniowo-artystycznych, które miały miejsce podczas tworzenia poznańskiej grupy PaT.

Etap II

Podczas tego etapu działania szkolenia eksperckie skierowane do nauczycieli z udziałem policjantów objęły województwo śląskie. Szkolenia przeprowadzono w dniach 4-7 listopada 2014 r. w Żorach, Katowicach, Międzybrodziu Białym. Zakres merytoryczny obejmował działania opisane w etapie I.

Etap III

Na tym etapie działania objęły szkolenia eksperckie skierowane do nauczycieli, a także policjantów z województwa mazowieckiego. Szkolenia przeprowadzono w dniach 9-12 grudnia 2014 r. w Warszawie. Zakres merytoryczny obejmował działania opisane na etapie I. Dodatkowo przeprowadzono szkolenia z zakresu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w Internecie, w tym profilaktyki przemocy rówieśniczej w Internecie, które zostały zrealizowane przez instytut badawczy Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa (NASK) oraz Fundację Dzieci Niczyje.

Działania skierowane do młodzieży obejmowały: utworzenie młodzieżowej grupy PaT w dzielnicy Warszawa-Śródmieście, zrealizowanie filmu promocyjno-informacyjnego przygotowanego przez grupę młodzieżową PaT oraz jego przedpremierowy pokaz dla rodziców uczniów występujących w spektaklu, który odbył się w Pedagogium - Wyższej Szkole Nauk Społecznych w Warszawie.

Ponadto, w Kinie Muranów dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z dzielnicy Warszawa-Śródmieście przeprowadzono szkolenia z zakresu profilaktyki uzależnień.

Każde działanie PaT/E poprzedzały plakaty informujące o jego szczegółowych działaniach, które były rozwieszane w szkołach i instytucjach kultury oraz na stronach internetowych partnerskich instytucji. Nauczyciele otrzymali informacyjny folder startowy projektu PaT/E.

Etap IV

W listopadzie i w grudniu 2014 r. zostały opracowane i wydane materiały szkoleniowe dla organizatorów corocznych edycji Ogólnopolskiego Głosu Profilaktyki, w tym liderów młodzieżowych, koordynatorów i ekspertów programu PaT oraz materiały promocyjne dla instytucji wspierających to działanie. Przygotowano 500 egzemplarzy publikacji.

Etap V

W czasie tego etapu przeprowadzono centralne oraz wojewódzkie szkolenia ogólnopolskiego zespołu PaT/L realizowane w ramach projektu PaT/E. Szkolenia odbywały się od października do grudnia 2014 r. w województwach: lubelskim, pomorskim, wielkopolskim, śląskim i mazowieckim oraz w Warszawie. Na szkoleniach liderzy otrzymali materiały szkoleniowe i promocyjne, publikacje: „PaTosfera” oraz Ogólnopolski Głos Profilaktyki. Ogółem przeszkolono 150 liderów młodzieżowych PaT.

Etap VI

W grudniu 2014 r. przeprowadzono IV edycję Ogólnopolskiego Konkursu Dramaturgicznego „Uczmy się PaTrzeć” na scenariusz spektaklu edukacyjno-profilaktycznego pn. „Inny – nie obcy”. Nadesłano 35 prac, z których do finału zostało zakwalifikowanych 34 scenariuszy spełniających wymogi formalne. Ostatecznie 1 scenariusz otrzymał nagrodę główną Rzecznika Praw Dziecka, a pozostałych 6 – wyróżnienia: Ministra Spraw Wewnętrznych, Ministra Edukacji Narodowej, Komendanta Głównego Policji. Ponadto, program „PaT” wyróżnił 8 scenariuszy profilaktycznych, które zostały udostępnione dla zainteresowanych nauczycieli i policjantów na stronie internetowej www.pat.policja.gov.pl.

Etap VII

12 grudnia 2014 r. w Warszawie została zorganizowana i przeprowadzona Gala Finałowa podsumowująca szkolenie eksperckie w projekcie PaT/E. Podczas uroczystości zostały wręczone poradniki metodyczne PaT/E dla nauczycieli, pedagogów, psychologów, policjantów i animatorów pracy z młodzieżą oraz publikacja Ogólnopolskiego Głosu Profilaktyki.

Rezultatem podjętych w etapach I-VII działań było:

- zaangażowanie młodzieży w działania profilaktyczne z wykorzystaniem metody twórczej profilaktyki rówieśniczej,
- podniesienie wiedzy wśród młodzieży i dorosłych na temat zagrożeń związanych z używaniem narkotyków i dopalaczy,
- promowanie mody na życie bez uzależnień wśród młodzieży,
- promowanie postaw zaangażowanych społecznie poprzez twórczą profilaktykę rówieśniczą,
- zintegrowanie działań instytucji i podmiotów środowiska lokalnego wokół rozwiązywania problemów uzależnień,
- udzielenie wsparcia nauczycielom, pedagogom, psychologom, policjantom i animatorom pracy z młodzieżą realizującym działania w ramach szkolnego programu profilaktyki w szkołach,

- udzielenie wsparcia merytorycznego i organizacyjnego liderom PaT prowadzącym grupy młodzieżowe promujące modę na życie wolne od uzależnień.

Osiągnięte rezultaty jakościowe:

- zebranie opinii (badania programu PaT w Poznaniu, Żorach, Katowicach i Warszawie – 589 respondentów) wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych na temat działań profilaktycznych. Uczniowie potwierdzają wcześniejsze opinie zebrane z innych województw, że działania interaktywne, integrujące rówieśników poprzez twórczą profilaktykę są najbardziej oczekiwaną przez młodzież metodą pracy profilaktycznej, najniżej oceniają profilaktyczne ulotki,
- wsparcie i wyposażenie nauczycieli i policjantów realizujących działania profilaktyczne w ramach szkolnego programu profilaktyki w narzędzia dydaktyczne i praktyczne umiejętności w zakresie profilaktyki rówieśniczej,
- wsparcie liderów młodzieżowych grup PaT w zakresie doskonalenia umiejętności w obszarze inicjowania i upowszechniania profilaktyki rówieśniczej.

Należy zaznaczyć, że trwałość projektu opiera się na zorganizowanych i działających w ciągu roku szkolnego grupach młodzieżowych PaT. Obecnie tych grup jest 90 w całym kraju. Efekty zwiększenia trwałości programu zależą od aktywności samorządów terytorialnych w zapewnieniu stałej dostępności młodzieży zrzeszonej w grupach PaT do placówek oświatowo-wychowawczych na terenie poszczególnych samorządów, co jest przedmiotem rozmów przy wdrażaniu programu PaT w każdym województwie.

Osiągnięte rezultaty ilościowe:

- udział 890 uczniów w kraju w projektach, w tym 840 uczniów w projekcie PaT/E, 150 liderów młodzieżowych w projekcie PaT/L,
- utworzenie 3 grup młodzieżowych PaT w Poznaniu, Żorach i dzielnicy Warszawa-Śródmieście,
- udział 225 rodziców w działaniu PaT/E,
- udział 880 nauczycieli, opiekunów, przedstawicieli środowisk lokalnych w działaniach PaT i PaT/E,
- 9 szkoleń liderów PaT w województwach: wielkopolskim, śląskim, mazowieckim, pomorskim i lubelskim, w tym 1 szkolenie centralne liderów PaT w Warszawie,
- udział 11 samorządów w działaniach I-VII etapu,
- udział 3 kuratorów oświaty.

Ewaluacja projektów:

Wykonano anonimowe badanie ankietowe pn. „Młodzież o narkotykach i profilaktyce”. Wyniki badania opracowane zostały na podstawie 482 ankiet, które spełniały wymogi formalne. Celem badania było zapoznanie się z opiniami młodzieży uczestniczącej w programie PaT i w jego projektach oraz wpływu programu PaT i jego projektów na podejmowane przez nich decyzje dotyczące substancji psychoaktywnych.

Wyniki z przeprowadzonych badań świadczą o dużej roli programu PaT i PaT/E na dokonywane przez młodzież wybory:

- 47,7 % młodzieży było świadkami zażywania lub handlu narkotykami na terenie szkoły,
- 49% uważa, że dostęp do narkotyków w rejonie ich zamieszkania jest łatwy,
- 49,4% jest zdecydowana porozmawiać z kolegą lub koleżanką na temat zażywania narkotyków, gdy jest świadkiem takiego zdarzenia,
- 23% rodziców rozmawia z dziećmi na temat zagrożeń związanych z narkotykami,

- 77% rodziców rozmawia rzadko, bardzo rzadko lub w ogóle nie rozmawia na temat zagrożeń związanych z narkotykami,
- 30% nauczycieli rozmawia z uczniami na temat szkodliwości używania narkotyków lub dopalaczy, pozostała grupa, bardzo rzadko, rzadko lub wcale.

Działania oparte na profilaktyce rówieśniczej, które pośrednio kierowane są także do dorosłych, w opinii młodzieży, kadry pedagogicznej oraz przedstawicieli samorządów lokalnych, są atrakcyjne i skuteczne dla wszystkich odbiorców.

Trwałość projektu PaT jest możliwa przy zaangażowaniu władz samorządowych w jego rozwój. Oczekiwane są działania umożliwiające większą dostępność młodzieży do placówek oświatowych i wychowania pozaszkolnego w czasie wolnym od lekcji.

Finansowanie:

Na realizację zadania przeznaczono 700 000 zł., które zostały przekazane do budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w celu zwiększenia planu finansowego Komendy Głównej Policji na realizację zadania PaT i PaT/E. Wydatkowano kwotę w wysokości 699 150 zł. Do budżetu państwa zwrócono kwotę w wysokości 850 zł.

*Realizacja działań w ramach priorytetu Ministra Edukacji Narodowej w roku szkolnym
2013/2014 Rok Szkoły w Ruchu*

Zadanie było realizowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej we współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji (dalej zwanym „ORE”) i obejmowało podsumowanie działań realizowanych w ramach priorytetu Ministra Edukacji Narodowej w roku szkolnym 2013/2014 Rok Szkoły w Ruchu.

Minister Edukacji Narodowej ogłosił rok szkolny 2013/2014 Rokiem Szkoły w Ruchu (RSR) dostrzegając konieczność wzmacniania kondycji fizycznej i psychicznej oraz promowania aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia wśród dzieci i młodzieży. We współpracy z innymi resortami, środowiskami naukowymi oraz organizacjami pozarządowymi, przygotowano stronę internetową, na której znajdowały się materiały informacyjne dotyczące działań podejmowanych przez szkoły i placówki oraz organizacje pozarządowe, a także koalicjantów akcji RSR na rzecz promowania aktywności fizycznej, zdrowego stylu życia i bezpieczeństwa.

W czasie RSR w ramach podejmowanych działań:

- uświadamiano uczniom i wychowankom, że ruch to nie tylko obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego, lecz każda aktywność fizyczna, podejmowana w ciągu dnia;
- zwracano uwagę uczniów, że konieczne jest zaplanowane w ciągu dnia czasu na naukę i czasu na aktywny wypoczynek, w celu zachowania zdrowego i higienicznego trybu życia;
- uświadamiano uczniom, że istnieje związek między aktywnością fizyczną i zdrowym odżywianiem, a zdrowiem, dobrą kondycją i dobrym samopoczuciem;
- uświadamiano uczniom, że aktywny tryb życia jest drogą do osiągnięcia życiowych sukcesów oraz pozwala zwiększyć wiarę w siebie i we własne możliwości;
- podkreślano rolę nauczycieli wychowania fizycznego jako ważnych animatorów życia szkolnego oraz ich roli w procesie edukacji zdrowotnej i wychowania uczniów i wychowanków.

Jednym z działań w ramach RSR była akcja „Ćwiczyc każdy może” skierowana do dyrektorów szkół i placówek, nauczycieli oraz uczniów. Do akcji przystąpiło 4 444 szkół i przedszkoli. W czasie RSR z uczestnikami kontaktowano się poprzez portal społecznościowy: <https://www.facebook.com/rokszkolywruchu.>, który stał się platformą wymiany doświadczeń i dobrych praktyk. Ponad 3000 osób dzieliło się w ten sposób swoimi pomysłami dotyczącymi zajęć wychowania fizycznego i zajęć pozaszkolnych. Dzięki aktywności wszystkich uczestników akcji profil RSR stał się bazą najlepszych i najciekawszych dobrych praktyk.

Akcja informacyjna prowadzona w ramach RSR sprawiła, że zajęcia wychowania fizycznego w szkołach i placówkach:

- dały uczniom i wychowankom oraz nauczycielom dużo radości - zajęcia odbywały się bezstresowo, a uczniowie i wychowankowie często decydowali o wyborze ćwiczeń, chętniej też ćwiczyli na tych zajęciach,
- były bardzo kreatywne, gdyż uczyły jak można wykorzystać infrastrukturę dostępną już w szkole lub placówce do stworzenia nowych gier i zabaw, uczyły tworzenia nowych dyscyplin sportu,
- uczyły współdziałania, gry i kibicowania zgodnie z zasadami fair play, integrowały zespoły klasowe i grupy wychowawcze,
- odbywały się na świeżym powietrzu i na przerwach lekcyjnych,
- uczyły jak dbać o formę i zdrowie w czasie wolnym od nauki.

W ramach Programu zostały upowszechnione materiały edukacyjne dla nauczycieli i rodziców związane ze zdrowym stylem życia, w tym zdrowym żywieniem i aktywnością fizyczną.

Do szkół przekazano 5 publikacji z zakresu zdrowego stylu życia:

- 1) Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli szkół podstawowych;
- 2) Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli gimnazjum;
- 3) Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych;
- 4) Wspieranie dziecka z nadwagą i otyłością w społeczności szkolnej;
- 5) Wspólne drugie śniadanie w szkole.

Publikacje te zostały opracowane oraz wydane na zlecenie ORE w latach 2011-2013. Cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem odbiorców. W ramach zadania zleconego przez MEN poradniki zostały rozdystrybuowane do 2000 placówek, które wzięły udział w akcji „Rok Szkoły w Ruchu”.

Publikacje mają wspierać nauczycieli i rodziców w kształtowaniu u dzieci i młodzieży nawyków dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu.

Zawartość merytoryczna wydanych publikacji została opisana w części sprawozdania pn. *Zorganizowanie konferencji inaugurującej Rządowy program na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, w tym wydanie materiałów i poradników dla nauczycieli, wychowawców, rodziców z zakresu profilaktyki narkomanii, zapobiegania nadwadze i otyłości wśród dzieci i młodzieży, tworzenia przyjaznego klimatu szkoły.*

Finansowanie:

Na zadanie przeznaczono kwotę 50 000 zł. Wydatkowano kwotę w wysokości 23 880 zł.

*Zorganizowanie konferencji inauguracyjnej
Rządowy program na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”,
w tym wydanie materiałów i poradników dla nauczycieli, wychowawców, rodziców z zakresu
profilaktyki narkomanii, zapobiegania nadwadze i otyłości wśród dzieci i młodzieży,
tworzenia przyjaznego klimatu szkoły.*

Zadanie zostało zorganizowane przez ORE – ośrodek doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, podległy Ministrowi Edukacji Narodowej.

W ramach zadania zrealizowano cykl trzech konferencji poświęconych kluczowym obszarom tematycznym wynikającym z Programu.

1. Część I. Konferencja pt. „Przemoc rówieśnicza – praktyczna profilaktyka”, która odbyła się 2 października 2014 r., w ORE.

Konferencja skierowana była do kadry pedagogicznej szkół, dyrektorów i pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych, placówek doskonalenia nauczycieli oraz bibliotek pedagogicznych. Wzięło w niej udział 100 osób. Rekrutacja odbywała się w formie otwartego naboru poprzez stronę internetową ORE. Konferencja została zorganizowana w Warszawie w auli ORE. Wykłady wprowadzające koncentrowały się na przedstawieniu wniosków z ewaluacji zewnętrznej prowadzonej w szkołach przez wizytatorów z kuratoriów oświaty w ramach nadzoru pedagogicznego między 1 września 2013 r. a 31 marca 2014 r., dotyczących bezpieczeństwa w szkole oraz kluczowych zagadnień związanych z zapobieganiem agresji i przemocy w szkole. Uczestnicy zostali zaproszeni do pracy w trzech tematycznych panelach dyskusyjnych:

- 1) Młodsze dzieci – mały problem z agresją rówieśniczą?
- 2) Nastolatki a agresja rówieśnicza – co działa, a co nie działa w profilaktyce.
- 3) Czy agresja rówieśnicza dotycząca dzieci ze specjalnymi potrzebami wymaga specjalnych rozwiązań?

Dyskusje panelowe moderowane były przez ekspertów i praktyków z obszaru profilaktyki agresji i przemocy.

Celem konferencji było wprowadzenie uczestników konferencji w cele i zadania Programu, a także zwiększenie ich wiedzy na temat skutecznych działań wychowawczych i profilaktycznych, dotyczących w szczególności przemocy rówieśniczej.

Aktywność moderatorów umożliwiła wymianę doświadczeń uczestników konferencji na temat sprawdzonych, praktycznych rozwiązań pedagogicznych z zakresu zapobiegania agresji i przemocy w szkole oraz tworzenia przyjaznego środowiska nauczania.

Uczestnicy konferencji zostali zapoznani z konkretnymi rozwiązaniami w zakresie zapobiegania agresji rówieśniczej, które już sprawdziły się w praktyce profilaktycznej Polski i innych krajów. Mogli wymienić się swoimi doświadczeniami z zaproszonymi ekspertami oraz praktykami. Podczas dyskusji panelowych wypracowano wnioski i rekomendacje dla skutecznych działań w zakresie ograniczania przemocy w szkołach. Najważniejsze wnioski z dyskusji były następujące:

- 1) podstawą skuteczności działań, których celem jest ograniczanie agresji i przemocy powinna być koncentracja na działaniach zapobiegawczych, tj. budowanie zespołu klasowego, relacji między uczniami, norm grupowych, a nie tylko podejmowanie działań interwencyjnych, gdy agresja rówieśnicza już wystąpiła;

- 2) równie ważne jest budowanie na każdym etapie edukacyjnym dobrych relacji pomiędzy uczniem a nauczycielem, w szczególności wychowawcą;
- 3) konieczne jest prowadzenie systematycznej pracy wychowawczej i profilaktyki w szkole, zamiast doraźnych akcji;
- 4) dorośli powinni reagować na każdy przejaw przemocy, nie tylko w sytuacji poważnych aktów agresji;
- 5) w zapobieganiu przemocy ważne jest zespołowe działanie nauczycieli, którzy powinni ze sobą współpracować, przyjmując wspólny kierunek oddziaływań wobec uczniów;
- 6) istotna jest postawa nauczycieli i wychowawców podejmujących interwencję – największą skuteczność osiągają nauczyciele empatyczni i kompetentni, wymagający, a zarazem okazujący szacunek wobec ucznia;
- 7) pomocą należy objąć wszystkich uczestników sytuacji, w której występuje przemoc: ofiary, sprawców oraz świadków;
- 8) najważniejszym czynnikiem ograniczającym przemoc w szkole jest codzienna praca wychowawcza nauczycieli;
- 9) im wcześniej podejmuje się działania wychowawcze wobec dzieci, tym większa będzie ich efektywność.

2. Część II. Konferencja pt. „Zwiększanie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych”, która odbyła się 5 listopada 2014 r., w ORE.

Konferencja była poświęcona problematyce projektowania i wdrażania skutecznych działań profilaktycznych i wychowawczych w szkołach i skierowana była do przedstawicieli Zespołu Koordynującego Program przy Ministrze Edukacji Narodowej, kuratorów oświaty oraz przedstawicieli wojewódzkich zespołów koordynujących Program. W spotkaniu uczestniczyło 93 osób. Rekrutacja prowadzona była przez ORE we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej. Zaproszenia na konferencję zostały skierowane do wojewódzkich zespołów koordynujących oraz kuratorów oświaty z prośbą o oddelegowanie pięciu przedstawicieli, w szczególności reprezentujących jednostkę samorządu terytorialnego, szkołę, poradnię psychologiczno-pedagogiczną, policję oraz przedstawiciela instytucji lub organizacji pozarządowej wspierającej realizację Programu w środowisku lokalnym.

Celem konferencji było:

- 1) przedstawienie założeń Programu oraz zasad jego realizacji na poziomie centralnym i wojewódzkim;
- 2) przedstawienie wniosków i rekomendacji z badania ewaluacyjnego pierwszej edycji Programu realizowanego w latach 2008 – 2013 opracowanego przez Instytut Badań Edukacyjnych;
- 3) przedstawienie zasad realizacji działań lokalnych, w tym dokonywania oceny formalnej i merytorycznej projektów przez wojewódzkie zespoły koordynujące, ewaluacja podjętych działań;
- 4) omówienie zagadnień dotyczących głównych problemów oraz zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży oraz kierunków podejmowania działań zapobiegawczych.

Uczestników spotkania zaproszono do wysłuchania wykładu wprowadzającego, poświęconego zagadnieniom zwiększania skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych w szkołach i placówkach w zakresie tworzenia zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki, zapobiegania zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży oraz promowaniu zdrowego stylu życia.

Zakres wystąpień zaproszonych ekspertów obejmował problematykę ujętą w Programie dotyczącą głównych problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży w świetle aktualnych badań: używanie substancji psychoaktywnych, agresja, przemoc, cyberprzemoc,

zaburzenia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, depresja i samobójstwa, zdrowe żywienie i aktywność fizyczna w szkole.

Ewaluacja działań profilaktycznych realizowanych w szkołach i placówkach, w tym także tych podejmowanych w ramach poprzedniej edycji Programu, wskazuje na ogromne zróżnicowanie realizowanych przedsięwzięć pod względem jakości. Obok programów profesjonalnych pojawiają się propozycje niespełniające standardów dobrej jakości, niedające gwarancji skuteczności. Stąd druga część konferencji inaugurującej miała za zadanie wyposażyć przedstawicieli wojewódzkich zespołów koordynujących w wiedzę niezbędną do dokonywania oceny projektów i programów zgłaszanych w regionach w ramach Programu.

Przedstawiciele wojewódzkich zespołów koordynujących oraz reprezentanci kuratoriów oświaty zostali zapoznani z głównymi zagadnieniami dotyczącymi skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych w szkołach i placówkach w zakresie tworzenia zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki, zapobiegania problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży oraz promowaniu zdrowego stylu życia. Cykl wykładów przygotowanych przez ekspertów umożliwił uczestnikom poszerzenie wiedzy na temat podstaw teoretycznych najważniejszych zagadnień z obszaru profilaktyki i promocji zdrowia, jak również wiedzy dotyczącej standardów jakości, które powinny spełniać projekty finansowane w ramach Programu tak, aby dawać wysoką gwarancję korzyści dla odbiorców. Uczestnicy zapoznali się ponadto z rekomendacjami dla działań profilaktycznych wynikającymi z diagnozy problemów dzieci i młodzieży. Wskazano im również przykłady dobrych praktyk w tych obszarach.

Przedstawiciele wojewódzkich zespołów koordynujących oraz kuratoriów oświaty uzyskali także informacje o projektach przyjętych do realizacji na poziomie centralnym na okres trzech lat realizacji Programu.

3. Część III. Konferencja pt. „Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej wobec dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej”, która odbyła się 27 listopada 2014 r. w ORE.

Konferencja była adresowana do kadry pedagogicznej szkół, dyrektorów i pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych, ośrodków doskonalenia nauczycieli oraz bibliotek pedagogicznych. Jej celem było poznanie praktycznych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy rówieśniczej wobec dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej. W konferencji udział wzięło 98 osób.

Uczestnicy zostali zaproszeni do pracy w czterech tematycznych panelach dyskusyjnych:

- 1) uczniowie z autyzmem i zespołem Aspergera;
- 2) uczniowie z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej (ADHD);
- 3) dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną;
- 4) dzieci i młodzież z zaburzeniami zachowania.

Dyskusje panelowe były moderowane przez ekspertów i praktyków pracujących z dziećmi i młodzieżą z poszczególnymi zaburzeniami. Na zakończenie konferencji odbyły się dyskusje w mniejszych grupach zgodnie z tematyką paneli, podczas których uczestnicy mieli okazję do wymiany doświadczeń i podzielenia się praktycznymi rozwiązaniami w zakresie pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Uczestnicy konferencji zostali zapoznani z pragmatycznymi, praktycznymi rozwiązaniami przeciwdziałania przemocy rówieśniczej wobec dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej. Eksperci i praktycy występujący w czterech panelach tematycznych przybliżyli słuchaczom charakterystyczne objawy zaburzeń i zachowań dzieci oraz ich wpływ na funkcjonowanie w środowisku rówieśniczym, przekazali

odbiorcom teoretyczną i praktyczną wiedzę na temat radzenia sobie z przemocą na terenie szkoły lub placówki. Uczestnicy mieli także możliwość, aby wymienić się swoimi doświadczeniami z zaproszonymi specjalistami podczas dyskusji w czterech mniejszych grupach zgodnych z tematyką paneli.

Jako podsumowanie konferencji moderatorzy poszczególnych paneli opracowali rekomendacje, które zostały zamieszczone na stronie internetowej ORE oraz na stronie internetowej MEN w zakładce Bezpieczna i przyjazna szkoła/Działania na poziomie krajowym, zawierające praktyczne porady w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą, mające ułatwić ich zrozumienie i korygowanie zachowań.

4. Wydanie materiałów edukacyjnych i poradników dla nauczycieli.

W ramach realizacji programu w 2014 r. zostały opracowane i wydane publikacje wspomagające pracę nauczycieli:

- 1) opracowano i wydano drukiem poradnik pt. „Agresja i przemoc w szkole, czyli co powinniśmy wiedzieć, by skutecznie działać”. Nakład 2000 egzemplarzy;
- 2) opracowano wersję elektroniczną materiałów pokonferencyjnych „Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej wobec dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej”;
- 3) opracowano elektroniczny poradnik pt. „Wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna jako element kreowania bezpiecznej i przyjaznej szkoły”;
- 4) zaktualizowano poradnik „Wspólne drugie śniadanie w szkole”.

Zrealizowano dodruk pakietu publikacji z zakresu zdrowego stylu życia, który wchodzi w zakres celu szczegółowego nr 3 Programu:

- 1) „Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli szkół podstawowych”. Nakład 2000 egzemplarzy;
- 2) „Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli gimnazjum”. Nakład 2000 egzemplarzy;
- 3) „Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych”. Nakład 2000 egzemplarzy;
- 4) „Wspieranie dziecka z nadwagą i otyłością w społeczności szkolnej”. Nakład 2000 egzemplarzy;
- 5) „Wspólne drugie śniadanie w szkole”. Nakład 2000 egzemplarzy.

Opracowane i wydane drukiem i w formie elektronicznej materiały i publikacje pozwolą nauczycielom na podniesienie kompetencji wychowawczych w zakresie zapobiegania zjawisku agresji i przemocy rówieśniczej na terenie szkoły, a także na organizację zajęć i przedsięwzięć mających na celu kreowanie zdrowego stylu życia, w tym zdrowego żywienia i aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży.

- 1) Poradnik „Agresja i przemoc w szkole, czyli co powinniśmy wiedzieć, by skutecznie działać”.

Poradnik oferuje zarówno teoretyczną, jak i praktyczną wiedzę na temat radzenia sobie z przemocą na terenie szkoły. Zawiera omówienie podstawowych zagadnień z zakresu agresji i przemocy, m.in.:

- opis zjawiska przemocy rówieśniczej w szkole: przejawy, konsekwencje, mechanizmy,
- charakterystykę sprawców, ofiar i świadków przemocy,
- opis szkolnego systemu przeciwdziałania przemocy, tj. systemu norm i zasad szkolnych i klasowych, systemu nagród i konsekwencji, procedurę interwencji.

Poradnik zawiera wskazania dotyczące prowadzenia działań profilaktycznych, takich jak tworzenie pozytywnego klimatu społecznego szkoły, integracji zespołów klasowych i społeczności szkolnej, edukacji profilaktycznej dotyczącej zjawisk agresji i przemocy.

Proponuje szerokie podejście do działań interwencyjnych wskazując sposoby doraźnego reagowania na zachowania agresywne oraz działań długofalowych mających na celu ograniczenie zjawiska przemocy w szkole. Zawiera również praktyczne wskazówki postępowania wobec uczniów – sprawców, ofiar i świadków przemocy.

- 2) Materiały pokonferencyjne „Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej wobec dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej”.

Publikacja zawiera bogatą wiedzę dotyczącą sposobów radzenia sobie z przemocą i agresją wobec dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: autyzmem, zespołem Aspergera, ADHD, niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, zaburzeniami zachowania.

Osoby prowadzące poszczególne panele zawarli w materiałach pokonferencyjnych następujące treści:

- charakterystyczne objawy zaburzeń i zachowań oraz ich wpływ na funkcjonowanie w środowisku rówieśniczym,
- praktyczne porady w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą, które pozwalają zrozumieć i korygować ich zachowania oraz postępowanie środowiska szkolnego wobec nich,
- działania profilaktyczne zapobiegające wykluczeniu dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ze środowiska rówieśniczego: diagnoza zjawiska i propozycje metod pracy z grupą.

Publikacja stanowi uzupełnienie oraz podsumowanie treści poruszanych podczas konferencji. W szczególności cenne są praktyczne wskazówki dla nauczycieli, wychowawców, pedagogów i innych osób pracujących z dziećmi i młodzieżą, które pozwalają bardziej efektywnie rozwiązywać konflikty, dostosowywać sposoby pracy do indywidualnego przypadku dziecka i spojrzeć na pojawiające się trudności w szerszym aspekcie.

- 3) „Wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna jako element kreowania bezpiecznej i przyjaznej szkoły”.

Celem publikacji jest wspieranie dyrektorów, nauczycieli oraz rodziców w tworzeniu przyjaznego uczniom środowiska w szkołach. W publikacji omawiane są zagadnienia dotyczące budowanie nawyku codziennej aktywności fizycznej, w postaci rozwijania różnorodnych zainteresowań uczniów w obszarze rekreacji, sportu i turystyki. Publikacja może zachęcić szkoły do opracowania własnej strategii popularyzowania i zwiększania aktywności fizycznej w całej społeczności adekwatnie do swoich potrzeb, warunków i możliwości.

- 4) „Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli szkół podstawowych”.
- 5) „Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli gimnazjum”.
- 6) „Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych”.

Powyższe publikacje stanowią pomoc i inspirację do podjęcia skutecznej realizacji tej edukacji w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Poradnik jest pracą zbiorową, w którym omawiane są zagadnienia dotyczące koncepcji i metodyki edukacji zdrowotnej oraz inne informacje, które uznano za przydatne dla dyrektora szkoły oraz

nauczycieli, zwłaszcza wychowania fizycznego. W poradniku również zamieszczone są podstawowe informacje dotyczące rozwoju, zdrowia i zachowań zdrowotnych uczniów, które mogą być przydatne w planowaniu edukacji zdrowotnej z uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży w danym okresie życia. Poradnik przedstawia wymagania związane z edukacją zdrowotną ujętą w podstawach programowych różnych przedmiotów określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

7) „Wspieranie dziecka z nadwagą i otyłością w społeczności szkolnej”.

Publikacja obejmuje zagadnienia z zakresu funkcjonowania dziecka na terenie szkoły, współpracy z rodzicami i z placówkami ochrony zdrowia oraz problematykę nowoczesnej edukacji, polegającej na stosowaniu aktywizujących metod na zajęciach warsztatowych. W publikacji są omawiane zagadnienia dotyczące dbałości o zdrowie psychiczne i emocjonalne dziecka otyłego oraz propozycje pracy z grupą rówieśniczą.

8) „Wspólne drugie śniadanie”.

Publikacja pt. „Wspólne drugie śniadanie w szkole” obejmuje zagadnienia dotyczące organizacji wspólnych drugich śniadań w szkole, spożywanych na przerwie śniadaniowej przez uczniów wszystkich klas, wspólnie z wychowawcą lub innym nauczycielem. Poradnik może zachęcić szkół do organizacji wspólnych drugich śniadań jako ważnego działania z punktu widzenia realizacji polityki szkoły w zakresie zdrowego żywienia, a także umacniania zdrowia dzieci i młodzieży.

Przeprowadzenie szkolenia liderów profilaktyki z zakresu przeciwdziałania agresji i przemocy w ramach doskonalenia kompetencji nauczycieli i wychowawców.

W ramach tego zadania zostało przygotowanych 100 liderów profilaktyki agresji i przemocy, którzy zostali zobowiązani do przeprowadzenia 1 szkolenia dla rady pedagogicznej z tego zakresu, do końca roku szkolnego 2014/2015. Oprócz przeszkolenia rad pedagogicznych liderzy mogą wspierać szkoły innymi formami szkoleniowymi, np. warsztatami dla nauczycieli i wychowawców.

Szkolenie przeznaczone było dla pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych i placówek doskonalenia nauczycieli z wybranych województw.

Podczas 20-godzinnego szkolenia, realizowanego w formie wykładów interaktywnych oraz zajęć warsztatowych, zostały zrealizowane 3 moduły tematyczne dotyczące m.in. agresji rówieśniczej – diagnozy, przejawów i konsekwencji z uwzględnieniem specyficznych mechanizmów zaangażowania w agresję rówieśniczą uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wspierania szkół w poprawie bezpieczeństwa i przeciwdziałaniu agresji. Istotnym elementem szkolenia była możliwość wymiany doświadczeń uczestników we wspieraniu szkoły w profilaktyce agresji i przemocy.

W wyniku działań liderów w środowisku lokalnym zwiększą się kompetencje wychowawcze i profilaktyczne nauczycieli i wychowawców, uczestniczących w różnych formach szkoleń. Zwiększy się też wiedza kardy pedagogicznej na temat m.in. bullingu oraz agresji rówieśniczej.

Finansowanie zadań: Na zadania realizowane przez ORE przeznaczono kwotę 250 000 zł. Wydatkowano kwotę 154 913 zł.

*Ewaluacja Rządowego Programu na lata 2014-2016
„Bezpieczna i Przyjazna Szkoła”*

Badanie ewaluacyjne zostało zaplanowane na 3 lata realizacji Programu. Badanie ewaluacyjne realizuje podmiot zewnętrzny – Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, zwany dalej „Ośrodkiem Ewaluacji”.

Przedmiotem i celem całego badania ewaluacyjnego ma być ocena projektów lokalnych realizowanych na poziomie wojewódzkim oraz innych działań podejmowanych na poziomie centralnym związanych z realizacją Programu. W 2014 r. ocenie podlegał w szczególności mechanizm wdrażania Programu na poziomie wojewódzkim. Ważnym zadaniem było też wypracowanie rekomendacji służących konstruowaniu kolejnych instrumentów wsparcia.

W badaniu ewaluacyjnym przyjęto następujące kryteria:

- 1) trafność – rozumiana jako spójność dokumentów z regulacjami prawnymi i przedstawioną diagnozą;
- 2) użyteczność – kryterium oceniające, w jakim stopniu, wypracowane w Programie i projektach działania są adekwatne do potrzeb odbiorców wsparcia;
- 3) skuteczność – kryterium oceniające, w jakim stopniu zaproponowane wskaźniki mogą sprzyjać skutecznemu wyborowi projektów lokalnych w przyszłości oraz być wskazówką dla projektodawców przy konstruowaniu projektów;
- 4) trwałość – (dla badania w 2016r.) - rozumiane jako prognoza w jakim stopniu produkty i efekty projektów będą miały trwały charakter po zakończeniu Programu.

W badaniu sformułowano następujące pytania badawcze:

- 1) Na ile realizowano działania są spójne z celem głównym i celami szczegółowymi Programu?
- 2) Jak można ocenić logikę interwencji w kontekście aktualnego stanu wiedzy o bezpieczeństwie w szkole i o skuteczności działań zwiększających bezpieczeństwo?
- 3) Czy alokacja środków finansowych na poszczególne działania Programu była adekwatna do rozwiązywania problemów bezpieczeństwa w szkole?
- 4) Czy wsparcie zostało skoncentrowane w tych typach szkół i środowisk lokalnych, w których natężenie problemów związanych z bezpieczeństwem w szkole jest najpoważniejsze? Jak należy ocenić kryteria wyboru ofert?
- 5) Jaka była skuteczność współpracy z decydentami wojewódzkich zespołów koordynujących i Zespołu Koordynującego przy Ministrze Edukacji Narodowej w realizacji Programu?

Badanie bieżące realizacji Programu w 2014 r. przeprowadzono z wykorzystaniem jakościowych i ilościowych metod badawczych.

Poniżej w formie skróconej w stosunku do raportu z badania zostały opisane najważniejsze kwestie bieżącej oceny:

1. Matryca logiczna Programu „Bezpieczna i Przyjazna Szkoła”.

Analiza logiki Programu wykazała, że jest on skonstruowany w sposób poprawny. Podział celu głównego na cele szczegółowe jest zasadny. Do każdego z nich dopisano wskaźniki i rezultaty. Ograniczeniem dokumentu jest natomiast sposób w jaki sformułowano rezultaty – najczęściej jako wzrost liczby – co oznacza, że do analizy jest konieczny punkt wyjścia każdego z rezultatów. Nie ma jednak takich danych. Będzie to stanowiło utrudnienie dla

określenia w przyszłości poziomu osiągnięcia wskaźników i w konsekwencji oceny ich osiągnięcia. Rekomendowanym wyjściem z sytuacji jest przyjęcie 2014 r. jako roku 0 w realizacji i naliczanie wskaźników rosnąco. Pozwoli to na poprawne sprawozdanie się z Programu na zakończenie.

W Programie nie określono, które wskaźniki należy zrealizować na poziomie centralnym a które na poziomie wojewódzkim – jest to ułatwienie dla realizacji zadań, gdyż pozwala na większą elastyczność w podejmowaniu decyzji.

2. Wybrane kwestie dotyczące konkursów ofert w poszczególnych województwach.

Znaczącą część zadań w ramach Programu realizują w wojewodowie. Każde województwo dysponowało kwotą 299 375 zł. na realizację projektów. Konkursy ofert na realizację zadań priorytetowych Programu w 2014 r. wojewodowie ogłaszali osobiście lub upoważniali do tego kuratora oświaty.

W 12 województwach oferty należało składać do kuratorium oświaty, w 4 województwach do urzędu wojewódzkiego.

O realizację zadań z Programu mogły ubiegać się:

- 1) jednostki samorządu terytorialnego, w oparciu o porozumienia zawarte z wojewodą, przy uwzględnieniu przepisów odpowiednio: ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym oraz ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa;
- 2) organizacje pozarządowe w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 tej ustawy, którym została zlecona realizacja zadania w trybie tej ustawy.

Na poziomie wojewódzkim w ogłaszanych konkursach zostały przyjęte różne zasady ubiegania się o dotacje.

W województwach: lubelskim, łódzkim i świętokrzyskim przy wyborze realizatorów zadań ograniczono się do organizacji pozarządowych i podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W województwie wielkopolskim oferty mogły składać wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego. W województwie śląskim zostały ogłoszone dwa oddzielne konkursy: jeden dla jednostek samorządu terytorialnego i drugi dla organizacji pozarządowych. Na każdy z konkursów przeznaczono kwotę w granicach od 296 375 zł do 299 375 zł. W województwie małopolskim po rozstrzygnięciu konkursu okazało się, że zostaje wykorzystana mniejsza kwota niż będąca w dyspozycji województwa na realizację Programu. Ogłoszono więc drugi konkurs, ograniczając prawo do startu w nim do jednostek samorządu terytorialnego. Ponieważ pierwszy konkurs wygrała organizacja pozarządowa można przypuszczać, że było to podstawą do zastosowanego ograniczenia.

W poszczególnych województwach zastosowano różne rozwiązania dotyczące ograniczenia liczby ofert składanych przez jeden podmiot. W 12 województwach nie stosowało żadnych ograniczeń. W 4 czterech województwach (lubelskim, łódzkim, świętokrzyskim, wielkopolskim) wprowadzono ograniczenia.

W województwie świętokrzyskim w warunkach konkursu została zawarte ograniczenie, że od jednego podmiotu mogła wpłynąć tylko jedna oferta na jedno wybrane zadanie. Podobnie może być rozumiane postanowienie z ogłoszenia konkursu w województwie lubelskim, zgodnie z którym w przypadku złożenia przez jednego oferenta więcej niż jednej oferty na jedno zadanie, oferty te zostaną odrzucone. W województwie łódzkim jeden podmiot mógł składać jedną ofertę na każde z zadań. Na terenie województwa mazowieckiego podmioty

mogły składać także jedną ofertę, przy czym oferta mogła obejmować więcej niż jedno zadanie. Ważną z punktu widzenia oferentów jest informacja o kryteriach oceny oferty. Wszystkie województwa podały w ogłoszeniu o konkursie lub jego regulaminie kryteria oceny formalnej i merytorycznej ofert. Szczegółowa punktacja pojawiła się jednak tylko w województwie śląskim. Warto upowszechnić takie rozwiązanie, gdyż zwiększa przejrzystość konkursu i procedury oceny ofert.

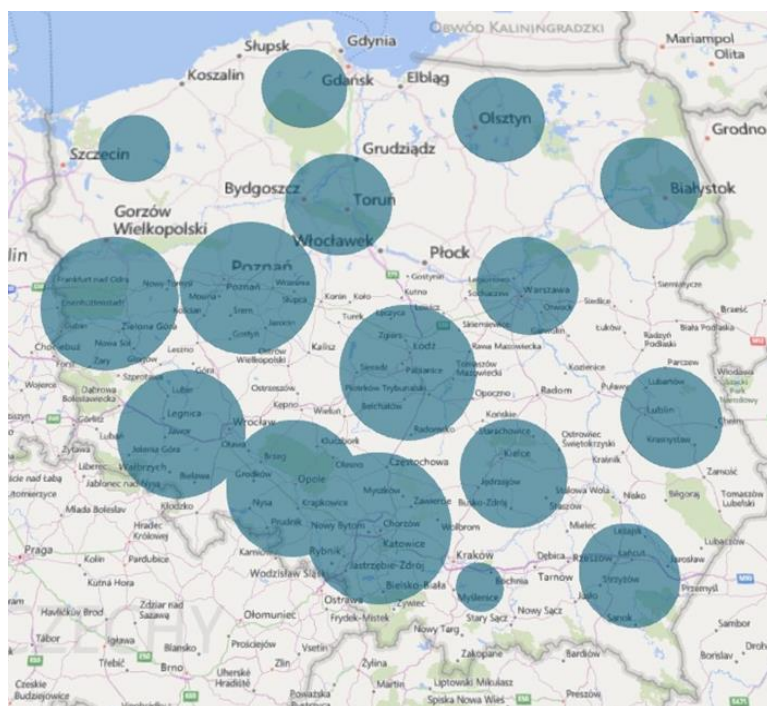
Na przełomie sierpnia i września 2014 r. w większości województw ogłoszono konkursy ofert na realizację zadań wynikających z Programu. Zadania musiały zostać wykonane przez oferentów do dnia 31 grudnia 2014 r., dlatego ważne było jak najwcześniejsze uruchomienie procedury wyboru ofert. Najwcześniej przyjmowanie ofert zakończyło się w województwie podkarpackim (22 września 2014 r.), podobnie w województwie świętokrzyskim i województwie zachodniopomorskim (23 i 24 września 2014 r.). Najpóźniejszy termin przyjmowania ofert wyznaczono w województwie dolnośląskim (31 października 2014 r.).

Czas, jaki miały wojewódzkie zespoły koordynujące na ocenę formalną i merytoryczną wniosków został maksymalnie skrócony (w województwie opolskim konkurs rozstrzygnięto już następnego dnia po zakończeniu przyjmowania ofert i wybrano 17 ofert do dofinansowania).

Liczba ofert przyjętych do realizacji w województwach jest zróżnicowana: od 2 w województwie małopolskim do 28 w województwie lubuskim.

Wojewodowie poinformowali Ministra Edukacji Narodowej o projektach zakwalifikowanych do dofinansowania w ramach Programu. Ośrodek Ewaluacji zaproponował jeden format dokumentu do sporządzania sprawozdania końcowego i zastosowanie go dla wszystkich województw.

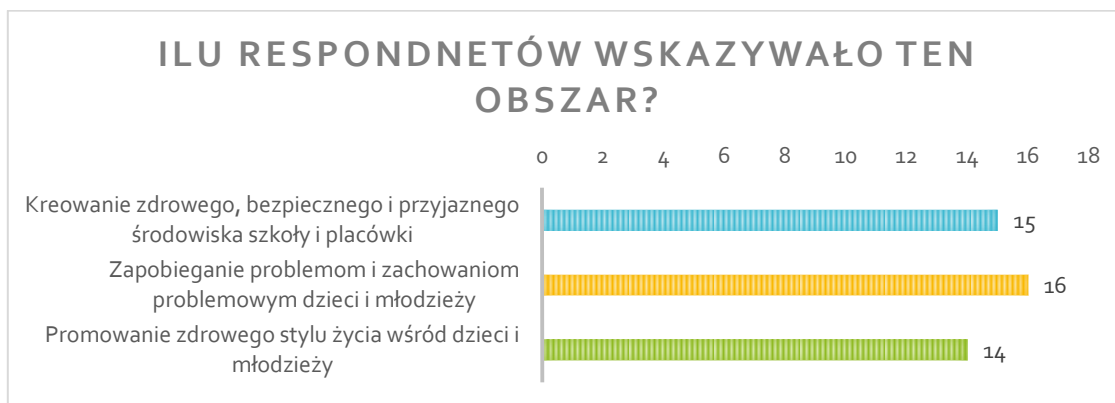
Natężenie liczby projektów wybranych do realizacji w województwach pokazuje poniższa mapa.

W ankiecie elektronicznej skierowanej do przewodniczących wojewódzkich zespołów koordynujących zostało zadane pytanie o to, w jakich obszarach były realizowane projekty przyjęte do realizacji.

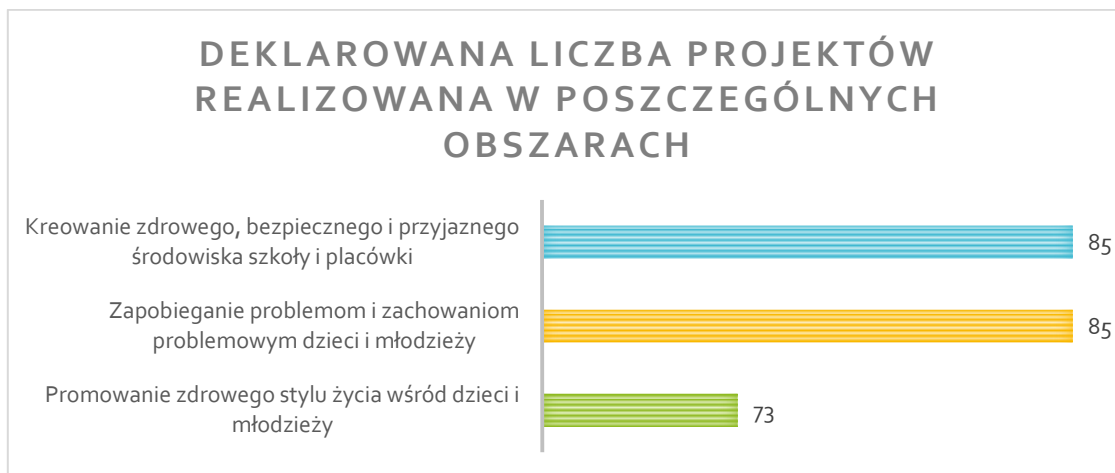
Jak obrazuje poniższy wykres nr 1, w zasadzie nie ma znaczącej różnicy w ilości projektów realizowanych w ramach trzech celów szczegółowych Programu. Jednak, w przypadku zestawienia wszystkich projektów w całym kraju, da się zauważyć, że najczęściej (po 85) zrealizowano ich w ramach celu szczegółowego nr 1 i 2. W celu szczegółowym nr 3 dotyczącym zdrowego stylu życia zrealizowano o 10 projektów mniej.

Wykres nr 1.

Z deklaracji o tym ile projektów było realizowanych wynika, że w województwach zrealizowano w sumie 204 projekty. Część z nich była realizowana w więcej niż jednym celu szczegółowym Programu, dlatego suma na poniższym wykresie nie wynosi 204 a 243.

Wykres nr 2.

Warto zauważyć ten fakt, gdyż rodzi on pytanie o to, jaki typ projektów warto rekomendować i wspierać w kolejnych latach. Czy należy wspierać projekty holistyczne - odwołujące się do kilku typów działań, czy też projekty specjalistyczne – wąsko zakrojone do jednego tylko typu wsparcia. Ministerstwo Edukacji Narodowej przyjęło, że to wojewodowie znając swój teren wyznaczyli najważniejsze zadania do realizacji, stąd nie proponowało swoich rozwiązań.

3. Koordynacja działań w Programie

Program ma dwa poziomy wdrażania – centralny i wojewódzki. Na poziomie centralnym koordynatorem Programu jest Minister Edukacji Narodowej.

Zarządzeniem Ministra Edukacji Narodowej nr 32 z dnia 24 października 2014 r. w sprawie powołania Zespołu Koordynującego Rządowy program na lata 2014-2016 "Bezpieczna i przyjazna szkoła" (Dz. Urz. MEN poz. 23) został powołany Zespół Koordynujący, w skład którego weszli przedstawiciele: Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Sportu i Turystyki, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz Komendy Głównej Policji, Głównego Inspektoratu Sanitarnego, Agencji Rynku Rolnego i Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Najliczniej reprezentowane w składzie Zespołu są Ministerstwo Sprawiedliwości i Ministerstwo Zdrowia (po 3 osoby) oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji (2 osoby). Pozostałe podmioty mają w Zespole po jednym przedstawicielu.

Zadaniem Zespołu jest rola opiniodawczo-doradcza wobec MEN w zakresie zadań realizowanych na poziomie centralnym, a także ocena efektów tych działań. W 2014 r. odbyły się 2 spotkania. Na pierwszym z nich precyzyjnie zreferowano zakres zadań członków. Drugie spotkanie służyło określeniu zadań podmiotów wchodzących w skład Zespołu, które mogą wzmacniać działanie Programu.

Na poziomie wojewódzkim zadania Programu koordynuje wojewoda przy pomocy wojewódzkiego zespołu koordynującego. Liczba członków zespołu, a także zakres reprezentacji podmiotów wchodzących w jego skład został uzależniony od decyzji wojewody. Liczebność wojewódzkich zespołów koordynujących kształtuje się na poziomie od 10 w województwie podkarpackim do 24 osób w województwie świętokrzyskim.

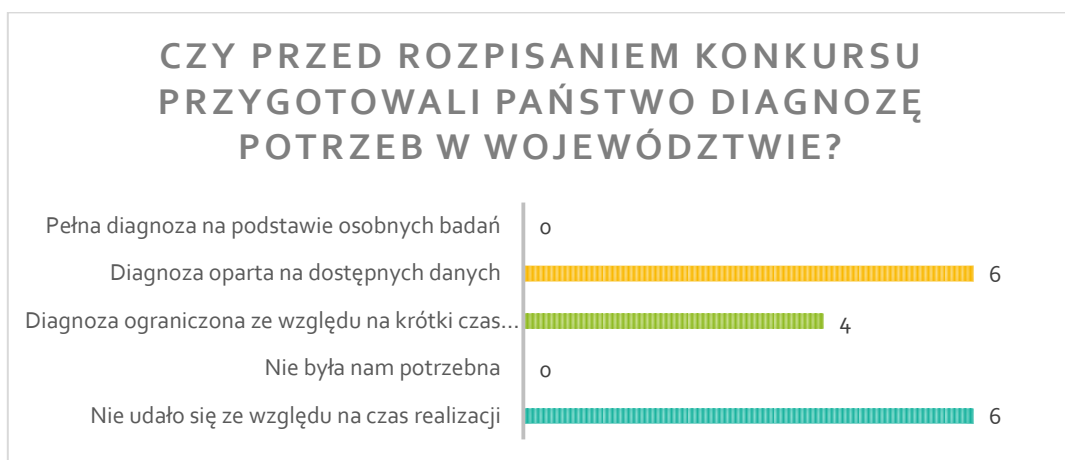
Z analizy składu wojewódzkich zespołów koordynujących wynika, że w 4 (dolnośląskie, mazowieckie, podlaskie i zachodniopomorskie) z 16 województw występuje pełna reprezentacja. W województwach opolskim i podkarpackim w składzie zespołu brakuje jedynie przedstawiciela organizacji pozarządowych.

Pracami wojewódzkiego zespołu koordynującego kieruje przewodniczący wybrany spośród jego członków na pierwszym posiedzeniu. W ramach wojewódzkiego zespołu koordynującego mogą powstawać grupy ekspertów zajmujące się zadaniami Programu określonymi w celach szczegółowych Zadania wojewódzkich zespołów koordynujących zostały jasno określone.

4. Diagnoza potrzeb na poziomie wojewódzkim

Zadaniem wojewódzkiego zespołu koordynującego było przygotowanie dla wojewody opinii o nasileniu na obszarze województwa problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży wyszczególnionych w części II Programu, w świetle wyników dostępnych badań. Wyniki ewaluacji wskazują, że 6 zespołów nie przeprowadziło diagnozy ze względu na krótki czas realizacji projektów w 2014 r. Kolejne 6 zespołów przeprowadziło diagnozę opierając się na dostępnych danych. W żadnym natomiast województwie nie wykonano osobnych badań związanych z diagnozą.

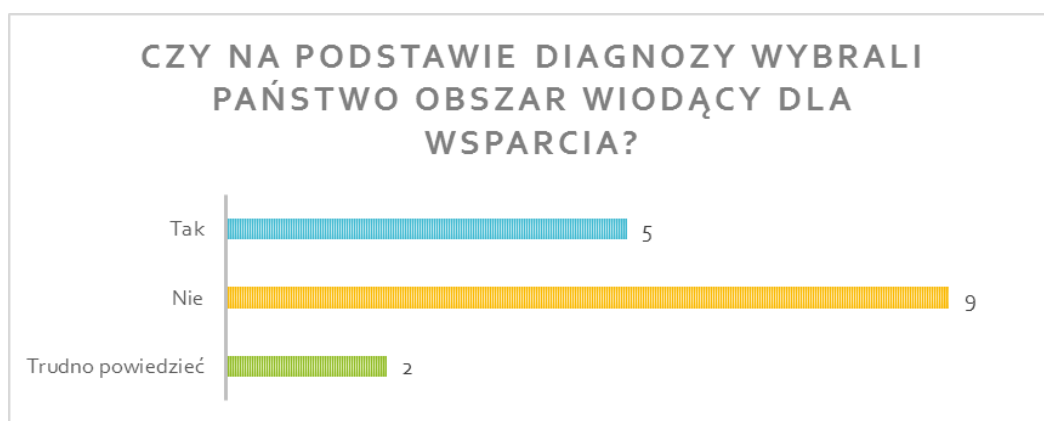
Wykres nr 3.

Opinia o nasileniu na obszarze województwa problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży przygotowana przez wojewódzki zespół koordynujący miała być podstawą rekomendowania wojewodzie priorytetowych (wiodących) zadań do realizacji w projektach.

Poniższy wykres przedstawia zakres ustalenia przez wojewódzkie zespoły koordynujące priorytetowych zadań (wiodących) do realizacji w projektach.

Wykres nr 4.

Należy uznać, że pośpiech, jaki towarzyszył 6 ostatnim miesiącom 2014 r. przy realizacji działań wynikających z Programu uzasadnia brak przygotowania opinii o nasileniu na obszarze województwa problemów i zachowań ryzykownych dzieci, która miała być podstawą rekomendowania wojewodzie priorytetowych zadań (wiodących) do realizacji w projektach.

5. Ocena realizacji Programu w 2014 roku

Jako mocną stroną realizacji Programu można wskazać:

- 1) udaną realizację Programu w 2014 r. pomimo krótkiego okresu wdrażania;
- 2) przeprowadzenie wszystkich procedur konkursowych na poziomie wojewódzkim;

- 3) wykonanie wszystkich zaplanowanych działań na poziomie centralnym;
- 4) wyłonienie zespołów na poziomie centralnym i w województwach oraz dużą ich samodzielność w kreowaniu polityki profilaktycznej na swoim terenie.

Jako słabe strony realizacji Programu można wskazać:

- 1) zróżnicowanie procedur przyjętych w konkursach w poszczególnych województwach dopuszczających, bądź nie różne podmioty (organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego), co może przyczynić się do pojawienia się zarzutu nierównomiernego traktowania różnych podmiotów;
- 2) brak dogłębnych diagnoz sytuacji lokalnej, ze względu na brak czasu, co mogło spowodować mniejszą trafność przy wyborze projektów;
- 3) krótki czas realizacji projektów w 2014 r. ograniczał zakres rzeczowy zadań projektach do realnych możliwości czasowych.

Wnioski i rekomendacje:

- 1) Konstrukcja Programu jest poprawna. Program został podzielony na trzy cele operacyjne, które wspierają realizację celu głównego. Opisano rezultaty i wskaźniki w znakomitej większości są właściwe. Ograniczeniem jest jednak brak docelowych wartości wskaźników, co będzie stanowiło trudność w końcowej ocenie wykonania Programu. Ponadto, rezultaty zostały opisane jako zmiana albo wzrost wartości – nie istnieją jednak wartości bazowe dla nich.

Rekomendacja: proponuje się opracowanie i wdrożenie narzędzia do monitorowania Programu.

W 2014 r. Ośrodek Ewaluacji we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej opracował i wdrożył takie narzędzie. Narzędzie zawiera wskazane w Programie wskaźniki, które są przyporządkowane do zadań w każdym celu szczegółowym Programu. Narzędzie to uwzględnia także analizę jakości realizowanego celu, w oparciu o wyniki przeprowadzonych badań ewaluacyjnych w projektach.

- 2) Wejście w życie Programu w dniu 8 lipca 2014 r. skutkowało tym, iż na realizację pozostało 5 miesięcy, czyli niespełna połowa okresu rozliczeniowego. Mimo to udało się wykonać wszystkie zaplanowane działania na poziomie centralnym – (9 zadań) i wojewódzkim (204 projekty).

Rekomendacja: Ośrodek Ewaluacji zarekomendował MEN podjęcie działań, które spowodują przyspieszenie wdrażania zadań Programu w kolejnych latach. Zaproponował także rozważenie przyjmowania do realizacji projektów wieloletnich. Zaproponowane działania pozwolą na zwiększenie skuteczności działań Programu.

- 3) Pomimo wymogu zapisanego w Programie nie wszystkim województwom udało się przygotować opinię o nasileniu na obszarze województwa problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży i na jej podstawie wyłonienie obszarów priorytetowych. Główną przeszkodę stanowił tu czas realizacji zadań. Strategie radzenia sobie z tym problemem był różne – od wskazania wszystkich możliwych obszarów do wybrania jednego, czyli bardzo dużego zawężenia obszaru wsparcia.

Rekomendacja: w kolejnych latach realizacji Programu wojewódzkie zespoły koordynujące są zobowiązane przygotować opinię o nasileniu na obszarze województwa problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży i na jej podstawie rekomendować wojewodzie obszary priorytetowe. W ten sposób

zaplanowana realizacja Programu przyczyni się do trafnego kierowania systemu wsparcia dla szkół i placówek oświatowych.

- 4) Realizacja zadania w województwach przebiegała w podobnym schemacie jeśli idzie o procedurę wyboru, jednak można wskazać znaczące różnice w konstrukcji konkursów:
- wyłączenie lub dopuszczenie któregoś z typów podmiotów (jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe),
 - realizacja jednego lub dwóch konkursów,
 - określenie kwoty minimalnej i maksymalnej dotacji dla jednego podmiotu,
 - dopuszczenie do konkursu jednego lub wielu projektów pochodzących od jednego podmiotu.

Rekomendacja: w kolejnych latach Ośrodek Ewaluacji w ramach badania ewaluacyjnego rozpozna powody, dla których w województwach były wyłączone pewne typy podmiotów.

- 5) Realizacją zadań w województwach najczęściej zajmowali się (z upoważnienia wojewody) kuratorzy oświaty. W każdym województwie udało się stworzyć wojewódzkie zespoły koordynujące. Ich skład był różny w każdym województwie. Można jednak mówić o części wspólnej instytucji, które się w ich składzie znalazły. Są to przedstawiciele: województwa, kuratorium oświaty, policji i dyrektorzy szkół. W 6 na 16 wojewódzkich zespołów koordynujących można mówić o pełnej reprezentacji instytucji rekomendowanych w Programie. Wskazuje na to również różna liczba członków zespołów – od 10 osób do 24 osób. Na tym etapie trudno rekomendować któreś z rozwiązań – szeroki lub węższy wojewódzki zespół koordynujący.

Rekomendacja: w kolejnych latach Ośrodek Ewaluacji w ramach badania ewaluacyjnego rozpozna powody wyboru szerokiego lub węższego grona członków wojewódzkiego zespołu koordynującego.

- 6) W skład Zespołu Koordynującego przy MEN weszli przedstawiciele wszystkich wymaganych w Programie podmiotów. W 2014 roku odbyły się 2 spotkania Zespołu w czasie których, w kilku przypadkach uczestniczyły osoby zastępujące formalnych członków Zespołu. Sytuacja taka nie jest korzystna dla prawidłowej realizacji Programu.

Rekomendacja: Ośrodek Ewaluacji zarekomendował MEN podjęcie działań, które spowodują uczestniczenie w posiedzeniach Zespołu właściwych członków Zespołu, a nie zastępców oraz włączanie ich w opiniowanie zadań realizowanych na poziomie centralnym w celu zwiększenia ich poziomu identyfikacji z Programem.

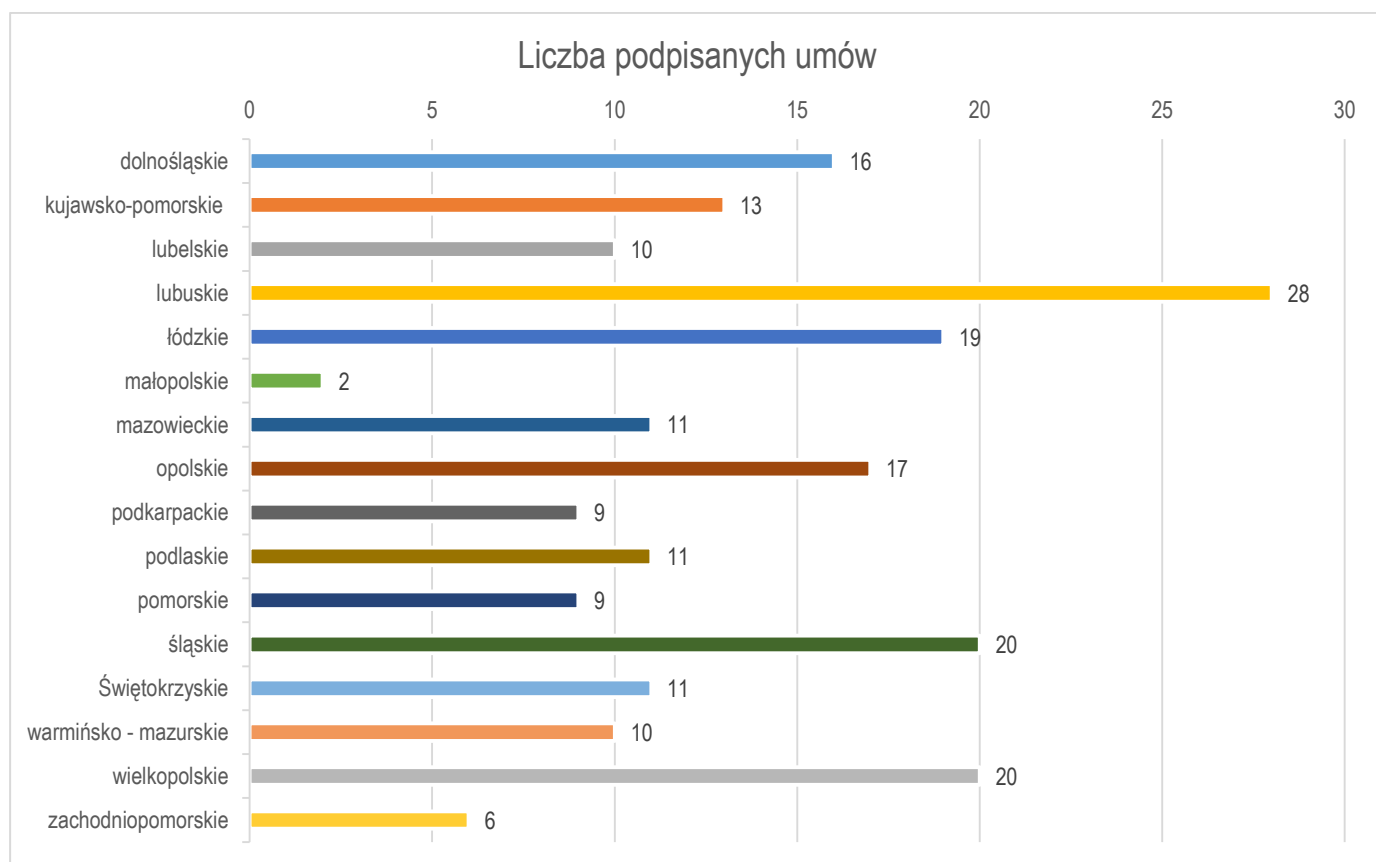
Na zadania realizowane przez Ośrodek Ewaluacji przeznaczono kwotę 35 000 zł. Wydatkowano kwotę 35 000 zł.

Realizacja Programu na poziomie wojewódzkim w 2014 r.

Na poziomie wojewódzkim zadania wynikające z Programu koordynuje wojewoda, przy pomocy wojewódzkiego zespołu koordynującego. Zadania te w 2014 r. były dofinansowane w ramach udzielanych dotacji i realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego w oparciu o porozumienia zawarte w wojewodą, a także przez organizacje pozarządowe w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 tej ustawy, którym została zlecona realizacja zadania w trybie tej ustawy. Przed ogłoszeniem konkursów w województwach zostały ustalone priorytetowe zadania zarekomendowane przez wojewódzkie zespoły koordynujące.

W województwach w ramach Programu podpisano w sumie 212 umów na realizację działań, przy czym najwięcej z nich – w województwie lubuskim, a najmniej – w województwie małopolskim.

Wykres nr 5

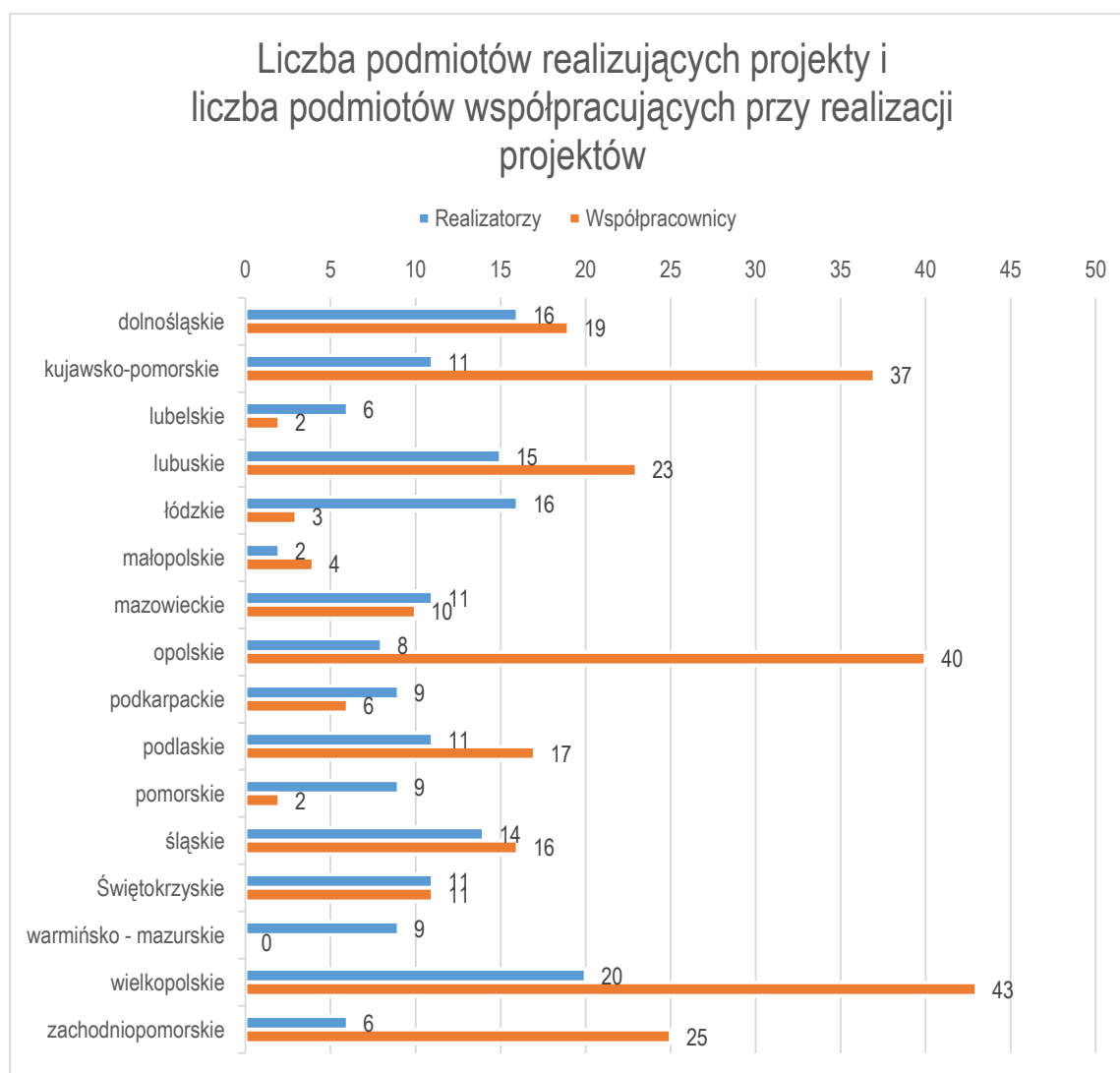

Według danych przekazanych w sprawozdaniach, w ramach Programu podpisano umowy ze 174 podmiotami. W większości województw jeden projekt był realizowany przez jeden podmiot, jednak zdarzały się takie województwa, w których większa liczba projektów była realizowana przez ograniczoną liczbę podmiotów, np. w województwie opolskim 17 umów zostało podpisanych z 8 podmiotami. Podobnie było w województwach lubuskim, lubelskim i śląskim.

W zasadzie wszystkie projekty były realizowane we współpracy z innymi podmiotami lokalnymi. W województwie opolskim 8 podmiotów realizowało projekty we współpracy z 40 partnerami lokalnymi, a w województwie kujawsko-pomorskim, umowy podpisano z 11 podmiotami, które współpracowały z 37 partnerami lokalnymi. Analiza współpracy przy realizacji projektów wskazuje na jej szeroki zakres.

Szczegółowe dane ze sprawozdań wojewódzkich w tym zakresie przedstawia wykres nr 6.

Wykres nr 6

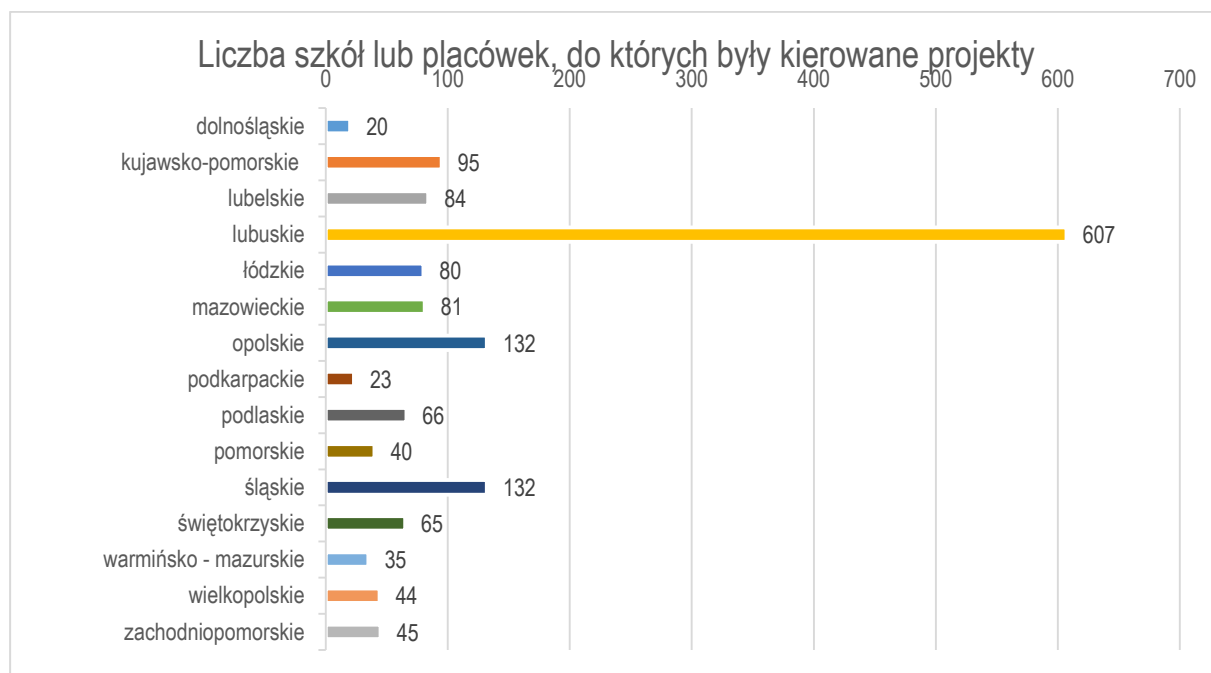

Zgodnie z danymi pochodzącymi z Systemu Informacji Oświatowej (SIO) w roku szkolnym 2014/2015 w Polsce było 13 631 szkół podstawowych i 7 800 gimnazjów. Z tej perspektywy

informacje o liczbie szkół, do których były skierowane działania w ramach Programu wydają się nieduże.

W sumie działania zostały skierowane do 1549 szkół. Średnio działania w ramach Programu kierowano do 103 szkół w województwie. Najwięcej szkół było zaangażowanych w działania Programu w województwie lubuskim – aż 607. Program trafił do najmniejszej liczby szkół w województwach podkarpackim (23 szkoły) i dolnośląskim (20 szkół).

Wykres nr 7

Na powyższym wykresie nie przedstawiono informacji dotyczących województwa małopolskiego. Działania podejmowane w ramach Programu w tym województwie – kampania telewizyjna, strona internetowa i działania w mediach społecznościowych odbiegają znacznie, także pod kątem opisu i wartości wskaźników, od pozostałych województw. Z tego powodu dane z realizacji zadania w tym województwie nie zostały wyłączone do zbiorczych zestawień zawierających wskaźniki ilościowe.

Według sprawozdania z realizacji Programu z województwa małopolskiego, Program był skierowany do 1460 szkół podstawowych, 775 gimnazjów i 639 szkół ponadgimnazjalnych, czyli łącznie do 2874 szkół. Liczba szkół w pozostałych województwach, do których był skierowany Program, wynosiła 1549, co stanowi liczbę prawie o połowę mniejszą niż w tym jednym województwie.

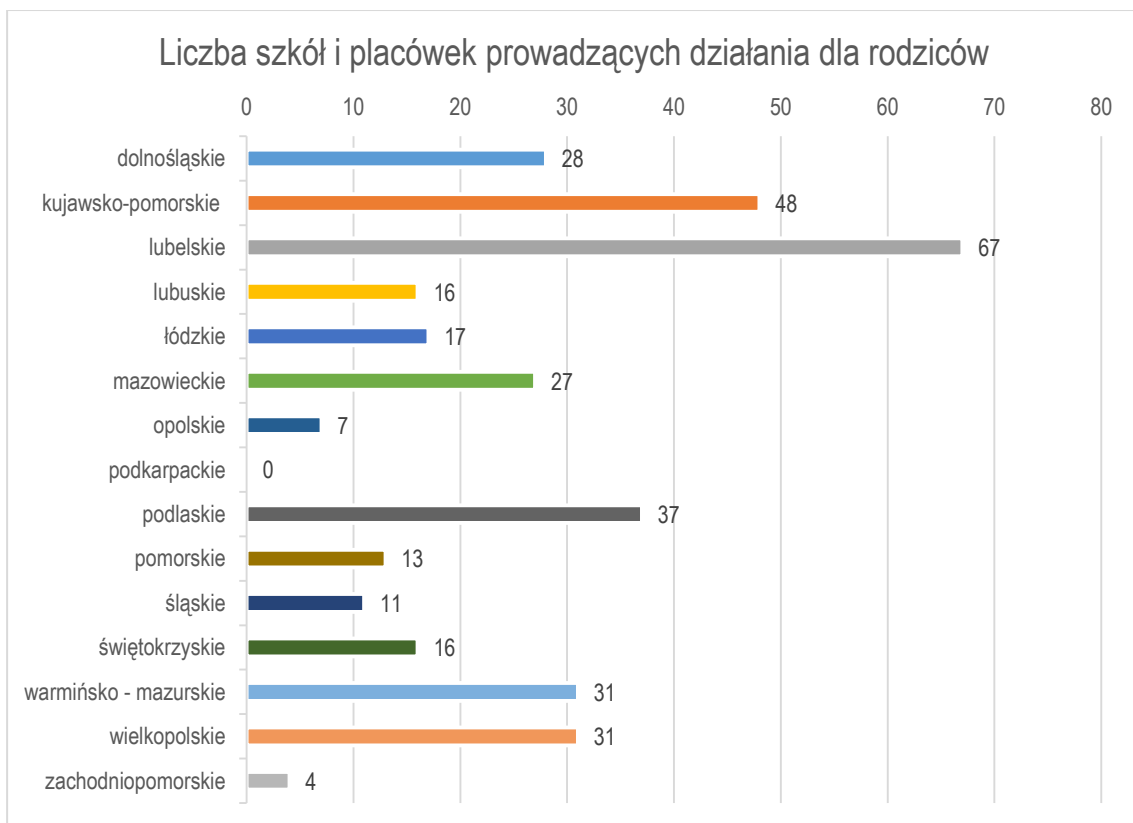
Program zakłada potrzebę zaangażowania rodziców w działania wychowawcze i profilaktyczne ujęte w projektach. Analiza sprawozdań wojewódzkich, z wyłączeniem sprawozdania województwa małopolskiego, wskazała na 353 szkoły, które prowadziły działania skierowane do rodziców.

W województwie małopolskim kampania informacyjna w równym stopniu była zaadresowana do uczniów, nauczycieli i rodziców. Zakładając dotarcie do jak najszerszego grona odbiorców, wykorzystano kilka kanałów komunikacyjnych, w tym w szczególności:

- stworzono dla całego projektu jeden wspólny serwis internetowy waznelekcje.pl. Uruchomiona platforma internetowa została podzielona na 3 grupy docelowe: rodzice, uczniowie, nauczyciele. Dla każdej z nich przedstawiono 5 zagadnień: narkotyki, cyberprzemoc, agresja, zła dieta i brak ruchu. W sumie na platformie zamieszczono 100 artykułów i materiałów merytorycznych przygotowanych przez ekspertów: psychologa, policjanta, dietetyka i trenera. Portal zaliczył blisko 40 tys. odsłon,
- założono na portalu społecznościowym profil „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, który codziennie był wzbogacany o nowe informacje. Zasięg informacji o projekcie poprzez profil na portalu osiągnął ponad 90 tys. osób,
- stworzono aplikacje mobilne na 3 najbardziej popularne platformy (Android, IOS, Windows Phone),
- nakręcono film reklamowy propagujący bezpieczne korzystanie z Internetu,
- przygotowano i wyemitowano cztery programy telewizyjne emitowane w telewizji o zasięgu regionalnym – TVP Kraków (łącznie oglądalność programów wyniosła ponad 110 tys. widzów). W celu zapewnienia bieżącego i nieograniczonego dostępu do kolejnych odcinków programów, po emisji każdego z nich zamieszczano je zarówno na stronie internetowej projektu www.waznelekcje.pl., jak i na portalu społecznościowym.

W związku z powyższym przyjęto, że liczba szkół i placówek objętych Programem, która kierowała swoje działania do rodziców uczniów jest taka sama, co ogólna liczba placówek zaangażowanych w Program i wynosiła 2874.”

Wykres nr 8

W ramach Programu podpisano umowy na realizację projektów o wartości 5 315 797,84 zł, przy czym kwota wykorzystanej dotacji wynosiła 4 638 442,60 zł.

Tabela nr 1

(w złotych)

		Sumaryczna wartość projektów	Kwota dofinansowania projektów	Kwota wkładu własnego w projektach	Wykorzystana kwota dotacji	Niewykorzystana kwota dotacji
Ogółem		5315797,84	4431972,91	910417,37	4638442,60	92905,91
W tym w województwo:	dolnośląskie	358931,00	299375,00	59555,70	289792,45	9582,55
	kujawsko-pomorskie	463692,35	299375,00	164317,35	296133,78	3241,22
	lubelskie	281498,31	254887,00	26611,31	236887,08	17999,92
	lubuskie	403339,08	299374,72	116444,57	286894,51	12480,21
	łódzkie	299375,00	299374,90	0,00	295866,76	3508,14
	małopolskie	303320,40	299066,70	4253,70	299066,68	0,02
	mazowieckie	334699,80	296375,00	38324,80	296120,79	254,21
	opolskie	372186,46	292984,44	91029,71	281156,75	11827,69
	podkarpackie	322474,00	299375,00	23099,00	297 683,41	1691,59
	podlaskie	343112,21	299375,00	43737,21	293883,12	5491,88
	pomorskie	335713,71	299375,00	36338,71	284779,93	14595,07
	śląskie	404820,00	299374,40	105445,60	289876,43	9498,57
	świętokrzyskie	388561,00	299375,00	89186,00	299374,98	0,02
	warmińsko - mazurskie	362615,15	294911,00	69989,09	292626,06	2284,94
	wielkopolskie	317299,23	299374,75	17924,48	298924,87	449,88
	zachodniopomorskie	346634,14	299375,00	47259,14	299375,00	0,00

Poniżej zaprezentowano wartości wskaźników dla trzech celów szczegółowych Programu. Z zestawień tabelarycznych wyłączono województwo małopolskie, które ze względu na typ realizowanego projektu – telewizyjną kampanię informacyjną i portal internetowy – jest omawiany osobno.

Cel szczegółowy nr 1: Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki.

Najwyższą wartość osiągnięto dla wskaźnika liczby uczniów uczestniczących w zajęciach lub programach rozwijających umiejętności psychologiczne i społeczne, w tym w zajęciach pozalekcyjnych - 11 550, przy czym prawie $\frac{1}{4}$ tej wartości przypada na województwo podlaskie, gdzie w tego typu zajęciach w 2014 r. było zaangażowanych 2 698 uczniów. O 35% jest mniejsza wartość wskaźnika odnosząca się do liczby uczniów zaangażowanych w działania w środowisku lokalnym, w tym kulturalne, sportowe, społeczne oraz wolontariat, gdyż dla 15 województw wyniósł on 7 453 uczniów. Najwyższą wartość wskaźnika dotyczącego liczby uczniów zaangażowanych w działania w środowisku lokalnym zanotowano województwie kujawsko – pomorskim (1217 uczniów).

Trzeci, co do wielkości, wskaźnik osiągnięto w odniesieniu do liczby uczniów klas I - IV w szkołach podstawowych uczestniczących w zajęciach integrujących – wyniósł on 7 076 osób, przy czym najwyższy wskaźnik obejmuje województwo śląskie, w którym blisko 30% uczniów uczestniczyło w tych zajęciach.

Program w zakresie celu szczegółowego nr 1 w niewielkim stopniu angażował rodziców – według sprawozdań liczba zajęć edukacyjnych dla rodziców zorganizowanych przez szkoły wynosiła 338 dla 15 województw. Największa liczba tych zajęć (69) odbyła się w województwie opolskim.

Działania w ramach Programu nie wiązały się z tworzeniem szerokiej lokalnej koalicji. Dla 15 województw liczba instytucji i podmiotów współpracujących ze szkołą w środowisku lokalnym na rzecz budowania zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkolnego wyniosła 345. Należy również podkreślić fakt, że w województwie opolskim wartość tego wskaźnika jest dużo wyższa niż średnia, bo wyniosła 101 instytucji zaangażowanych we współpracę ze szkołami.

W województwie małopolskim działania w tym obszarze obejmowały przygotowanie i emisję programu telewizyjnego pn. „Przyjazna szkoła”, który osiągnął oglądalność na poziomie 35 860 widzów. Ponadto, materiały dotyczące tego zagadnienia znalazły się na stronie internetowej projektu (portal zaliczył blisko 40 tys. odsłon - według stanu na styczeń 2015 r.) oraz na jego profilu na portalu społecznościowym (zasięg informacji o projekcie poprzez profil na portalu osiągnął ponad 90 tys. osób - według stanu na styczeń 2015 r.).”

W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowe informacje dotyczące 15 województw:

Cel szczegółowy nr 1: Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki.

Wskaźnik	Ogółem dla 15 województw:	W tym w województwo:														
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach lub programach rozwijających umiejętności psychologiczne i społeczne, w tym w zajęciach pozalekcyjnych	11550	1229	1168	1463	1013	30	270	1816	577	2698	404	636	0	60	0	186
Liczba uczniów zaangażowanych w działania w środowisku lokalnym, w tym kulturalne, sportowe, społeczne oraz wolontariat	7453	201	1217	782	775	172	1156	872	516	355	101	1204	0	12	0	90
Liczba uczniów klas I - IV w szkołach podstawowych uczestniczących w zajęciach integrujących w szkole i placówce	7076	127	823	445	468	0	612	522	1261	156	473	2099	0	0	0	90
Liczba uczniów klas I w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych oraz wychowanków grup	4523	257	154	1367	499	0	61	494	123	216	72	428	786	66	0	0

Cel szczegółowy nr 1: Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki.

Wskaźnik	Ogółem dla 15 województw:	W tym w województwo:														
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodnio-pomorskie
wychowawczych uczestniczących w zajęciach integrujących w szkole i placówce																
Liczba rodziców zaangażowanych w działania na rzecz szkoły	4356	202	589	194	274	0	354	1441	342	342	172	327	0	0	0	119
Liczba nauczycieli i wychowawców uczestniczących w szkoleniach z zakresu udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, kompetencji wychowawczych (w tym z zakresu komunikacji interpersonalnej) i profilaktycznych	2969	147	233	715	125	7	155	278	301	554	125	88	110	31	50	50
Liczba wychowanków grup wychowawczych uczestniczących w zajęciach integrujących w szkole i placówce	2843	19	742	230	380	30	30	493	123	374	122	280	0	20	0	0

Cel szczegółowy nr 1: Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki.

Wskaźnik	Ogółem dla 15 województw:	W tym w województwo:														
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodnio-pomorskie
Liczba wychowanków uczestniczących w zajęciach lub programach rozwijających umiejętności psychologiczne i społeczne, w tym w zajęciach pozalekcyjnych	2635	491	742	279	273	0	172	178	0	231	89	160	0	20	0	0
Liczba udzielonych porad psychologiczno-pedagogicznych w szkołach i placówkach	1511	85	108	185	158	0	84	404	121	128	0	238	0	0	0	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych zaangażowanych w działania w środowisku lokalnym, w tym kulturalne, sportowe, społeczne oraz wolontariat	1184	87	0	42	223	72	0	105	0	361	69	195	0	0	0	30
Liczba instytucji i podmiotów współpracujących ze szkołą i placówką w środowisku lokalnym na rzecz budowania zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkolnego	345	33	27	65	23	1	17	101	31	16	4	21	0	3	0	3

Cel szczegółowy nr 1: Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki.

Wskaźnik	Ogółem dla 15 województw:	W tym w województwo:														
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodnio-pomorskie
Liczba zajęć edukacyjnych dla rodziców zorganizowanych przez szkołę i placówkę	338	52	35	37	29	0	14	69	25	17	11	44	0	0	0	5

Poniżej przedstawiono zestawienie i podsumowanie wskazanych w sprawozdaniach wojewódzkich rezultatów miękkich osiągniętych w przypadku realizacji celu szczegółowego nr 1.

Województwo	Rezultaty miękkie
dolnośląskie	<ul style="list-style-type: none"> - ukierunkowanie uczniów na poza agresywne formy rozwiązywania konfliktów, - podniesienie umiejętności interpersonalnych i komunikacyjnych, - podniesienie poziomu wiedzy uczniów o regułach współżycia w klasie i środowisku lokalnym wskutek włączenia społeczności lokalnej, stowarzyszeń, straży miejskiej, policji itp. do działań w projektach, - poznanie zdrowych i bezpiecznych form spędzania wolnego czasu.
kujawsko-pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost poczucia bezpieczeństwa uczniów, - poprawa relacji społecznych, - zacieśnienie współpracy ze środowiskiem lokalnym, - wzrost tolerancji dla odmienności.
lubelskie	<ul style="list-style-type: none"> - uświadomienie rodziców, uczniów i nauczycieli o problemie uzależnienia od Internetu oraz substancji psychoaktywnych, - zwiększenie kompetencji komunikacyjnych rodziców, - uwrażliwienie odbiorców projektu na problem hazardu, - zdobycie wiedzy na temat przemocy i radzenia sobie z nią, szukania pomocy.

lubuskie	<ul style="list-style-type: none"> – przekonanie nauczycieli, aby w przypadku pojawienia się przemocy stosowali metodę 3 kroków, poszukiwanie innych metod radzenia sobie z przemocą uczniów, – kształtowanie postaw akceptacji i tolerancji wśród uczniów i rodziców, – podniesienie wiedzy uczniów na temat przemocy, – spadek zachowań agresywnych (wyzwiska z 86% na 43%, wyśmiewanie z 48% na 30 %, obrażanie kolegów i rodzin z 38% na 10%), – wzrost poczucia bezpieczeństwa w szkole.
łódzkie	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa integracji rodziców i nauczycieli, – integracja wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych z uczniami pobliskich szkół.
małopolskie	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie współpracy między szkołą a rodzicami, – nawiązanie współpracy ze środowiskiem lokalnym.
mazowieckie	<p>Metody badawcze: wywiad, analiza pre- i post-testów, obserwacja, ankieta.</p> <p>Uczniowie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nabycie umiejętności prawidłowej komunikacji (179 osób - 100%), rozwiązywania konfliktów, co wpłynęło na zwiększenie ich poczucia własnej wartości, – zdobycie umiejętności współpracy ze środowiskiem lokalnym (180 osób - 90%), zaangażowanie się w organizację akcji podsumowującej projekt - happening „Lokalne laboratorium profilaktyki”, – nabycie bądź doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem i agresją (123 osoby - 68%), – zminimalizowanie stresu związanego z rozpoczęciem kolejnego etapu edukacyjnego w związku z poznaniem nowych technik uczenia się. <p>Nauczyciele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie kompetencji komunikacyjnych oraz nabycie umiejętności rozpoznawania potrzeb wychowawczych uczniów (21 osób - 100%), - poszerzenie wiedzy i umiejętności z zakresu stosowania konstruktywnej informacji zwrotnej (18 osób - 86%), - zwiększenie świadomości nauczycieli dotyczącej potrzeb w zakresie ich warsztatu metodyczno – merytorycznego, - zwiększenie liczby działań podejmowanych na rzecz podniesienia bezpieczeństwa w szkole i placówce (13 osób - 86%).

	<p>Rodzice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznanie nowych metod pracy wychowawczej z dziećmi, - doskonalenie umiejętności porozumiewania się z dziećmi, sposobów prowadzenia rozmowy w sytuacjach problemowych, adekwatnego reagowania na niepokojące zachowania dzieci, wspierania ich (100% uczestniczących), - poznanie na czym polega świadome uczestniczenie w wychowaniu dzieci (100% uczestniczących).
opolskie	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie kompetencji w zakresie prowadzenia zajęć z uczniami i rodzicami dotyczących bezpieczeństwa w sieci, - zwiększenie wiedzy rodziców o wychowywaniu dzieci, - wzrost zainteresowania działaniami poradni psychologiczno-pedagogicznej, - wzrost zainteresowania aktywnością fizyczną, - wykreowanie pozytywnego wizerunku szkoły, - wzrost wiedzy o funkcjonowaniu dzieci niepełnosprawnych w szkole, - wydanie materiałów edukacyjnych dla rodziców o dojrzałości ich dzieci do obowiązku szkolnego.
podkarpackie	<p>Szkoła:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podniesienie efektów kształcenia, - zdobycie nowych umiejętności przez nauczycieli, - zacieśnienie współpracy między szkołą a rodzicami, - podniesienie atrakcyjności procesu dydaktyczno-wychowawczego, - podniesienie poziomu bezpieczeństwa w szkole. <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie się liczby oczekiwanych zachowań w zakresie: - aktywności poznawczej, kreatywności, krytycznego podejścia i wartościowania środków przekazu, - uczestnictwa w zespole klasowym, współdziałania w grupie, - zachowań asertywnych, umiejętności mediacji, bez stosowania przemocy fizycznej i psychicznej, - rozumienia, wyrażania własnych uczuć, empatii, wrażliwości na potrzeby drugiego człowieka, - zmniejszenie się liczby zachowań problemowych, m.in. wagarowania.

	<p>Rodzice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zacieśnienie współpracy ze szkołą, - podniesienie poczucia odpowiedzialności za efekty kształcenia, - zwiększenie integracji w środowisku szkoły, - przełamanie lokalnych antagonizmów, - nabycie nowych umiejętności wychowawczych, - zwiększenie kompetencji w zakresie prowadzenia rozmowy z dziećmi, - zrozumienie potrzeby panowania nad własnymi emocjami i potrzeby konstruktywnego rozwiązywania problemów. <p>Wyniki ankiety ewaluacyjnej przeprowadzonej wśród uczniów po zajęciach integracyjnych wykazały, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 89 % jest zadania, że udział w ww. zajęciach przyczynił się do wzmocnienia przyjaźni w klasie, - 88,7 % uważa, że łatwiej się współpracuje z koleżankami lub kolegami w klasie, - 78% ma odczucia, że poprawiły się relacje z kolegami i koleżankami w klasie szkolnej, - 88,9 % stwierdziło, że lepiej radzi sobie w trudnych lub konfliktowych sytuacjach szkolnych, - 88,8 % zwiększyło się poczucie akceptacji uczniów w społeczności szkolnej dzięki wzrostowi ich umiejętności psychologicznych i społecznych.
podlaskie	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców, - podniesienie poczucia własnej wartości u uczniów, - włączenie organizacji pozarządowych w działania szkoły, - poprawienie kondycji fizycznej uczniów, - zwiększenie wiedzy uczniów na temat bezpieczeństwa, - poprawienie dostępności do psychologa i pedagoga w szkole, - poznanie przez nauczycieli nowych metod uczenia o przemoc, - polepszenie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, - promowanie postaw prospołecznych, - zwiększenie wiedzy nauczycieli o cyberprzemocy.
pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - wyrażenie gotowości uczniów do zmiany postawy na prozdrowotną (88%), - integrowanie uczniów niepełnosprawnych z zespołem klasowym poprzez wspólne spędzanie czasu,

	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie poczucia akceptacji i poczucia wartości, - poprawienie bezpieczeństwa i pozytywnej zmiany wizerunku szkoły, - uświadomienie uczniom problemu przemocy i zwiększenie kompetencji do radzenia sobie z agresją i przemocą.
śląskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzmocnienie wizerunku szkoły jako miejsca bezpiecznego, przyjaznego i atrakcyjnego dla ucznia, - wzmocnienie pożądanych społecznie postaw uczniów, - wzrost integracji szkolnej w duchu tolerancji i wzajemnego zrozumienia, - wzrost poczucia własnej wartości uczniów, - wzrost kompetencji uczniów związanych z rozpoznawaniem i radzeniem sobie z własnymi emocjami, - zwiększenie poziomu integracji niepełnosprawnych uczniów z zespołem klasowym i przełamanie lęków przed współpracą i relacjami interpersonalnymi z osobami niepełnosprawnymi, - wzrost zaangażowania rodziców w procesy podejmowania decyzji w sprawach szkolnych dotyczących bezpieczeństwa uczniów i atmosfery panującej w szkole, - podniesienie wiedzy na temat możliwości spędzania czasu wolnego w sposób atrakcyjny, zwiększanie poczucia bezpieczeństwa uczniów, - poszerzenie kompetencji pedagogicznych nauczycieli i rodziców, - zwiększenie zaangażowania uczniów w życie szkoły i poprawa relacji koleżeńskich, propagowanie czynnego wypoczynku.
świętokrzyskie	<ul style="list-style-type: none"> - otwarcie się psychiczne uczestników zajęć terapeutycznych na różnorodne środowiska rówieśnicze i odmienności kulturowe, - zdobycie przez młodzież wiedzy na temat sposobu radzenia sobie z problemami oraz poszukiwania pomocy w sytuacjach kryzysowych, - zwiększenie wiedzy wśród uczniów na temat samokontroli złości, - zwiększenie wiedzy uczestników szkoleń na temat alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego.
warmińsko - mazurskie	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa integracji uczniów w szkole i w poszczególnych klasach, - wzrost wiedzy na temat mediacji i komunikacji interpersonalnej, - opracowanie procedury reagowania na sytuacje kryzysowe, przemoc w tym cyberprzemoc, - zorganizowanie zajęć kuglarskich w przerwach.
wielkopolskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie kompetencji wychowawczych nauczycieli, - zwiększenie wiary uczniów w samych siebie, - nabycie umiejętności interpersonalnych i poprawa pracy w grupie,

	- większe możliwości do samorefleksji nad własnymi zachowaniami i innych.
zachodnio-pomorskie	- zmniejszenie liczby zachowań agresywnych, - przeprowadzenie zajęć z technik relaksacyjnych dla rodziców i grona pedagogicznego

Rezultaty miękkie dotyczące celu szczegółowego nr 1 Programu są opisywane bardzo ogólnie i najczęściej pozostają one na poziomie deklaracyjnym. Trudno na podstawie tych danych orzekać o ich rzeczywistym wpływie i faktycznych zmianach na poziomie poznawczym i behawioralnym.

Na tym tle wyróżniają się 3 województwa (szczególnie podkarpackie), które starały się podawać mierniki opisywanych rezultatów. Zaprezentowane rezultaty pokazują natomiast dość szerokie spektrum działań podejmowanych w projektach. Były to oddziaływania głównie o charakterze szkoleniowo-warsztatowym. Jest to pozytywny wniosek, gdyż projekty zasadniczo koncentrują się na pracy aktywizującej z uczniem lub nauczycielem, a nie wypracowywaniu modeli czy też mechanizmów.

Cel szczegółowy nr 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży.

Drugi cel szczegółowy został najobszerniej opisany przez wskaźniki, dlatego dane ze sprawozdań zostaną przedstawione osobno dla czterech obszarów problemowych. Także tutaj województwo małopolskie podeszło inaczej do tego zagadnienia, więc dane dotyczące tego województwa będą omawiane osobno, zaś dane tabelaryczne będą przedstawiane dla 15 województw – do nich także odnoszą się wartości sumaryczne wskaźników.

2.1 Profilaktyka agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy

W ramach tego obszaru działania w województwach skupiały się na edukacji prawnej uczniów – przeszkolono w sumie 7 198 osób, najwięcej w województwach warmińsko-mazurskim (1454 osoby) i kujawsko-pomorskim (1 082). Drugie działanie było skierowane do nauczycieli i wychowawców. W szkoleniach z zakresu przeciwdziałania agresji i przemocy rówieśniczej, w tym cyberprzemocy, rozwiązywania konfliktów, podejmowania interwencji profilaktycznych, reagowania w sytuacjach kryzysowych uczestniczyło w sumie w 15 województwach 3 690 osób, przy czym szkolenia miały największy zasięg w województwie lubelskim, gdzie przeszkolono 939 osób. Natomiast działania z zakresu doradców rówieśniczych w tym obszarze problemowym były realizowane tylko w 9 szkołach i placówkach na terenie kraju.

W województwie małopolskim działania w tym obszarze składały się z następujących elementów:

- programu w telewizji lokalnej pn. „Przemoc w sieci”, który obejrzało według danych dotyczących oglądalności 31 411 widzów,
- filmu reklamowego dotyczącego bezpiecznego korzystania z Internetu, profilaktyki cyberprzemocy, uzależnienia od Internetu i gier oraz bezpiecznego funkcjonowania w mediach społecznościowych. Film zamieszczono na stronie internetowej Gminy Niepołomice oraz na stronie internetowej projektu,
- jednorazowego szkolenia dla nauczycieli, w którym uczestniczyło 42 nauczycieli,
- scenariuszy zajęć dydaktycznych dla dzieci i młodzieży w postaci broszury, wydanej w 500 egzemplarzach,
- zamieszczenia materiałów dotyczących przedmiotowego zagadnienia na stronie internetowej projektu (portal zaliczył blisko 40 tys. odsłon - według stanu na styczeń 2015 r.) oraz na profilu na portalu społecznościowym (zasięg informacji o projekcie poprzez profil na portalu osiągnął ponad 90 tys. osób - według stanu na styczeń 2015 r.).

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące 15 województw. Wskaźniki zostały uporządkowane w kolejności malejącej według wskaźników sumarycznych, ponadto wartości najwyższe zaznaczono na **zielono**, zaś wartości najniższe oznaczono na **czzerwono**.

Cel szczegółowy nr 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży.																	
2.1 Profilaktyka agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy																	
Wskaźnik	Ogółem dla 15 województw:	W tym w województwo:															
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie	
Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach z zakresu edukacji prawnej	7198	292	1082	516	306	0	190	323	714	25	890	36	0	1454	525	845	
Liczba nauczycieli i wychowawców uczestniczących w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania agresji i przemocy rówieśniczej, w tym cyberprzemocy, rozwiązywania konfliktów, podejmowania interwencji profilaktycznych, reagowania w sytuacjach kryzysowych	3680	260	156	939	151	312	30	103	224	52	447	33	346	476	56	95	
Liczba wychowanków grup wychowawczych uczestniczących w zajęciach z zakresu edukacji prawnej	518	322	0	130	0	0	30	0	0	0	0	36	0	0	0	0	

Cel szczegółowy nr 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży.

2.1 Profilaktyka agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy

Wskaźnik	Ogółem dla 15 województw:	W tym w województwo:														
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Liczba opracowanych publikacji dla nauczycieli i wychowawców z zakresu przeciwdziałania przemocy, w tym cyberprzemocy, lub nakład materiałów drukowanych	414	106	1	2	2	0	0	0	4	1	193	0	0	3	2	100
Liczba szkoleń dla nauczycieli i wychowawców z zakresu przeciwdziałania przemocy, w tym cyberprzemocy, na których zostaną upowszechnione materiały metodyczne	138	20	1	31	3	15	1	12	10	4	16	0	0	18	1	6
Liczba szkół i placówek realizujących programy z zakresu mediacji i negocjacji rówieśniczej	115	12	15	30	15	0	3	0	18	2	0	0	0	13	7	0
Liczba nauczycieli i wychowawców MOW i MOS uczestniczących w szkoleniach z zakresu pracy z uczniami i wychowankami z utrwalonymi zachowaniami agresywnymi	80	0	0	0	0	11	24	0	19	12	0	0	0	0	14	0
Liczba szkół i placówek, w tym MOW i MOS, realizujących programy z poziomu profilaktyki wskazującej, adresowane do uczniów i wychowanków z utrwalonymi zachowaniami agresywnymi, wymagających interwencji i dalszych działań korekcyjnych, edukacyjno-terapeutycznych	44	3	1	20	11	2	3	0	0	2	0	2	0	0	0	0
Liczba szkół i placówek realizujących programy z zakresu rówieśniczych mediatorów	30	5	13	0	0	0	1	0	3	1	0	2	0	5	0	0
Liczba szkół i placówek realizujących programy z zakresu pomocy koleżeńskiej w nauce	27	3	0	0	2	0	3	0	3	1	0	4	0	4	7	0
Liczba szkół i placówek realizujących programy z zakresu rówieśniczych doradców	9	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2	0	4	0	0

2.2 Przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych przez uczniów i wychowanków oraz profilaktyka uzależnienia od gier komputerowych, Internetu, hazardu.

W ramach tego obszaru problemowego przede wszystkim podejmowano działania w zakresie profilaktyki rówieśniczej w przeciwdziałaniu uzależnieniom – liczba uczniów, którzy zostali włączeni w te działania wyniosła w 2014 r. 7 442 osoby, najwięcej w województwie świętokrzyskim – 2 676 osób.

Drugi najwyższy wskaźnik dotyczył spotkań dotyczących profilaktyki uzależnień zorganizowanych dla rodziców – w 15 województwach wzięło w nich udział 6 563 osób, przy czym blisko połowa z nich dotyczyła spotkań w województwie lubelskim (3 074 osoby).

Najniższy wskaźnik zanotowano w odniesieniu do specjalistycznych programów i działań profilaktyki selektywnej i wskazującej realizowanych w MOW i MOS w bieżącym roku szkolnym. W 15 województwach było ich tylko 5, w tym 3 w województwie łódzkim i 2 w województwie mazowieckim.

W województwie małopolskim przede wszystkim wyprodukowano program dotyczący obecności narkotyków w szkołach, który został nadany w telewizji regionalnej. Program telewizyjny pn. „Narkotyki w szkołach” obejrzało 20 751 widzów. Ponadto, materiały dotyczące tego zagadnienia znalazły się na stronie internetowej projektu (portal zaliczył blisko 40 tys. odsłon) oraz na profilu na portalu społecznościowym (zasięg informacji o projekcie poprzez profil na portalu osiągnął ponad 90 tys. osób. Podczas szkolenia dla nauczycieli, w którym uczestniczyły 42 osoby omawiano tematykę profilaktyki uzależnień, a także przygotowano scenariusze zajęć o tej tematyce do wykorzystania przez nauczycieli.”

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące 15 województw. Wskaźniki zostały uporządkowane w kolejności malejącej według wskaźników sumarycznych, ponadto wartości najwyższe zaznaczono na **zielono**, zaś wartości najniższe oznaczono na **czzerwono**.

**Cel szczegółowy nr 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży.
2.2 Przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych przez uczniów i wychowanków oraz profilaktyka uzależnienia od gier komputerowych, Internetu, hazardu**

Wskaźnik	Ogółem dla województw: 15	W tym w województwo:														
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Liczba uczniów, włączających się do działań z zakresu profilaktyki rówieśniczej na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom	7442	0	1231	0	0	112	400	23	811	0	1178	50	2676	961	0	0
Liczba rodziców uczestniczących w spotkaniach z zakresu profilaktyki uzależnień	6563	620	499	3074	240	79	84	34	375	78	70	110	1300	0	0	0
Liczba uczniów uczestniczących w rekomendowanych przez MEN, ORE, KBPN i PARPA programach profilaktycznych z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej opartych na naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w bieżącym roku szkolnym	3725	0	1021	0	153	4	52	0	0	0	1534	0	0	961	0	0
Liczba uczniów korzystających z usług poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym z terapii dla zagrożonych uzależnieniem	1781	59	117	0	24	1420	0	100	23	0	3	35	0	0	0	0
Liczba nauczycieli i wychowawców uczestniczących w formach doskonalenia zawodowego z zakresu profilaktyki uzależnień	949	104	56	4	23	0	44	11	151	0	200	10	346	0	0	0
Liczba materiałów merytorycznych i metodycznych dla nauczycieli i wychowawców dotyczących jakości oddziaływań profilaktycznych	794	2	1	23	600	0	0	11	0	0	147	10	0	0	0	0
Liczba uczniów, w stosunku do których realizuje się indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne w oparciu o orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym	268	0	118	0	27	0	85	0	7	0	0	2	29	0	0	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych, w stosunku do których realizuje się indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne w oparciu o orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym	234	83	0	0	15	83	53	0	0	0	0	0	0	0	0	0

**Cel szczegółowy nr 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży.
2.2 Przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych przez uczniów i wychowanków oraz profilaktyka uzależnienia od gier komputerowych, Internetu, hazardu**

Wskaźnik	Ogółem dla województw: 15	W tym w województwo:														
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Liczba wychowanków grup wychowawczych, włączających się do działań z zakresu profilaktyki rówieśniczej na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom	207	0	0	0	0	2	5		0	0	0	200	0	0	0	0
Liczba szkół posiadających program wychowawczy szkoły i program profilaktyki uwzględniający rozpoznane potrzeby i problemy uczniów w zakresie zapobiegania uzależnieniom	159	8	9	1	3	80	5	5	4	2	16	16	0	10	0	0
Liczba szkół i placówek, w których są prowadzone programy i działania profilaktyki selektywnej i wskazującej w bieżącym roku szkolnym	116	2	9	1	0	72	3	2	4	0	19	0	0	4	0	0
Liczba przeszkolonych trenerów, instruktorów i Liczba realizatorów rekomendowanych przez MEN, ORE, KBPN i PARPA programów z zakresu profilaktyki uniwersalnej opartych na naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w bieżącym roku szkolnym	77	0	3	2	54	0	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba wychowanków grup wychowawczych, uczestniczących w rekomendowanych przez MEN, ORE, KBPN i PARPA programach profilaktycznych z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej opartych na naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w bieżącym roku szkolnym	52	0	0	0	0	0	52	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba szkół podstawowych i gimnazjów, w których zrealizowano rekomendowane przez MEN, ORE, KBPN i PARPA programy z zakresu profilaktyki uniwersalnej oparte na naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności w bieżącym roku szkolnym	45	0	7	0	0	0	2	0	31	1	0	0	0	4	0	0
Liczba gmin, na terenie których były realizowane w szkołach i placówkach rekomendowane przez MEN, ORE, KBPN i PARPA programy profilaktyczne lub	30	0	4	1	2	0	1	0	18	0	0	3	0	1	0	0

**Cel szczegółowy nr 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży.
2.2 Przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych przez uczniów i wychowanków oraz profilaktyka uzależnienia od gier komputerowych, Internetu, hazardu**

Wskaźnik	Ogółem dla 15 województw:	W tym w województwo:														
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
interwencyjne z zakresu profilaktyki uzależnień adresowanych do młodzieży																
Liczba wychowanków grup wychowawczych korzystających z usług poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym z terapii dla zagrożonych uzależnieniem	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0
Liczba programów i działań profilaktyki selektywnej i wskazującej realizowanych w MOW i MOS w bieżącym roku szkolnym	5	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0

2.3 Kształtowanie umiejętności uczniów i wychowanków w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności w środowisku tzw. nowych mediów

Główny nacisk w tym zakresie został położony na szkolenia nauczycieli – przygotowano dla nich 1 636 materiałów metodycznych, w zasadzie w większości w województwie lubuskim (1601 z nich). Ponadto, podejmowano działania skierowane do rodziców. Liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów informacyjnych dla rodziców dotyczących bezpiecznego korzystania z nowych mediów wynosiła 1 246.

W województwie małopolskim informacje na temat funkcjonowania w środowisku cyfrowym i nowych mediów były przedmiotem 13 artykułów na platformie internetowej dostępnej dla rodziców i nauczycieli. Przygotowano także broszurę informacyjną w formie mini-przewodnika bezpiecznego korzystania z Internetu.

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące 15 województw. Wskaźniki zostały uporządkowane w kolejności malejącej według wskaźników sumarycznych, ponadto wartości najwyższe zaznaczono na **zielono**, zaś wartości najniższe oznaczono na **czerwono**.

Cel szczegółowy nr 2: Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży.

2.3 Kształtowanie umiejętności uczniów i wychowanków w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności w środowisku tzw. nowych mediów

Wskaźnik	Ogółem dla 15 województw:	W tym w województwo:														
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Liczba materiałów metodycznych dla nauczycieli i wychowawców dotyczących bezpiecznego korzystania z nowych mediów przez uczniów i wychowanków	1636	4	0	4	1601	15	0	6	0	5	0	1	0	0	0	0
Liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów informacyjnych dla rodziców dotyczących bezpiecznego korzystania z nowych mediów przez uczniów i wychowanków	1246	4	401	2	51	130	0	0	1	1	640	1	0	0	15	0
Liczba szkół i placówek realizujących programy profilaktyczne dotyczące zagrożeń przestrzeni medialnej	70	8	4	10	6	19	0	3	8	2	3	1	0	0	6	0
Liczba szkół i placówek, które nawiązały współpracę z instytucjami i podmiotami wspierającymi działania szkoły lub placówki na rzecz prawidłowego funkcjonowania uczniów i wychowanków w środowisku cyfrowym	64	6	3	11	12	16	0	3	6	0	0	1	0	0	6	0
Liczba szkoleń dla nauczycieli i wychowawców, podczas których zostaną upowszechnione materiały metodyczne dotyczące problematyki bezpiecznego korzystania z nowych mediów przez uczniów i wychowanków	44	4	1	11	3	15	0	2	1	0	0	1	0	0	6	0

Poniżej przedstawiono zestawienie i podsumowanie wskazanych w sprawozdaniach wojewódzkich rezultatów miękkich osiągniętych w przypadku realizacji celu szczegółowego nr 2:

Województwo	Rezultaty miękkie
dolnośląskie	<ul style="list-style-type: none"> - podnoszenie kompetencji radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi, - zwiększenie wiedzy uczniów z zakresu profilaktyki agresji i przemocy, - zwiększenie wiedzy uczniów w zakresie bezpieczeństwa w sieci, - wzrost kompetencji społecznych.
kujawsko-pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie wiedzy uczniów na temat uzależnień i radzenia sobie z problemami rozwojowymi, - wzrost wiedzy uczniów na temat bezpiecznego korzystania z Internetu, - promowanie wśród uczniów zachowań bez agresji i przemocy.
lubelskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie wiedzy uczniów na temat uzależnień, w tym uzależnienia od Internetu i hazardu, - poniesienie kompetencji nauczycieli dotyczących radzenia sobie z przemocą uczniów poprzez udział w warsztatach.
lubuskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie wiedzy uczniów na temat uzależnień, - zwiększenie wiedzy uczniów i nauczycieli na temat zagrożeń wynikających z korzystania z Internetu.
łódzkie	<ul style="list-style-type: none"> - poznanie przez uczniów i nauczycieli konsekwencji niewłaściwego korzystania z internetu, - poznanie przez uczennice w 3 szkołach skutków stosowania niewłaściwych diet.
małopolskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy uczniów w zakresie profilaktyki agresji, przemocy i cyberprzemocy, - wzrost wiedzy opiekunów i nauczycieli w zakresie profilaktyki cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży, w tym umiejętności opracowywania programów rozwoju szkoły i realizacji projektów rozwojowych, - wzrost wiedzy uczniów w zakresie przeciwdziałania używaniu narkotyków i substancji psychoaktywnych, - zwiększenie wiedzy opiekunów i nauczycieli w zakresie przeciwdziałania używaniu narkotyków i substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży, - zainspirowanie szkół do organizacji konkursów i tematycznych spotkań uczniów ze specjalistami spoza szkoły, - zachęcenie nauczycieli i uczniów do podejmowania dodatkowych działań na rzecz bezpieczeństwa w szkole – rozmowy na lekcjach wychowawczych o hazardzie, narkotykach, grach komputerowych, organizacja debat, akcji nt. uzależnień, przygotowywanie gazetek i wystawek szkolnych.
mazowieckie	Metody badawcze: wywiad, obserwacja, ankieta.

Uczniowie:

- nabycie umiejętności rozwiązywania konfliktów drogą negocjacji i mediacji (229 osób - 100%),
- pozyskanie wiedzy na temat bezpiecznych zachowań oraz osiągnięcia celów bez agresji i przemocy,
- nabycie wiedzy na temat konsekwencji prawnych stosowania różnych form przemocy (110 osób - 79%),
- nabycie wiedzy i umiejętności związanych z pracą w wolontariacie, m.in. pomoc w nauce (160 osób - 80%),
- poszerzenie wiedzy w zakresie profilaktyki uzależnień (240 osób - 74%),
- zwiększenie poziomu świadomości i wiedzy uczniów dotyczącej zjawiska agresji i przemocy, a także poszukiwania pomocy i radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych (50 osób - 100%),
- zwiększenie wiedzy wychowanków młodzieżowego ośrodka wychowawczego (MOW) na temat narkotyków, ich używania, zachowań ryzykownych oraz wzrost ich kompetencji intrapsychicznych i interpersonalnych oraz poczucia własnej wartości (52 osób - 100%),
- zmniejszenie używania substancji psychoaktywnych przez wychowanków MOW (32 osoby – 62%).

Realizacja programu profilaktycznego w szkołach oraz współpraca z dziećmi i młodzieżą wyłoniła młodzieżowych liderów profilaktyki, którzy wspólnie z rówieśnikami podejmują działania w zakresie promocji zdrowia, wolontariatu oraz alternatywnych form spędzania czasu wolnego bez używek.

Nauczyciele:

- poszerzenie wiedzy w zakresie zagrożeń w cyberprzestrzeni (7 osób - 77%),
- zwiększenie wiedzy na temat zasad profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej, procedury interwencji profilaktycznej oraz jej aspektów prawnych (18 - 85%),
- poszerzenie wiedzy z zakresu profilaktyki uzależnień oraz kompetencji w zakresie opracowania i wdrożenia szkolnych procedur reagowania w sytuacjach kryzysowych,
- nabycie kompetencji z zakresu stosowania procedury „Niebieskie Karty”(23 osób - 100%),
- zwiększenie kompetencji wychowawczych i umiejętności komunikacji interpersonalnej (32 osoby - 100%).

Rodzice:

- rozwinięcie umiejętności budowania pozytywnych relacji z dziećmi,
- zwiększenie wiedzy na temat interwencji profilaktycznej (8 osób - 100%),

	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie wiedzy na temat narkotyków, ich używania przez młodzież oraz zachowań ryzykownych (54 osób - 100%), - wzrost kompetencji wychowawczych oraz umiejętności intrapsychicznych i interpersonalnych rodziców (44 osoby - 81%),
opolskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy uczniów na temat Internetu i bezpiecznego poruszania się w nim poprzez udział w warsztatach dotyczących tej tematyki (ankieta po zajęciach), - wzrost poczucia własnej wartości, - zwiększenie kompetencji interpersonalnych, poprawa asertywności i jakości komunikowania się u uczniów poprzez udział w warsztatach i zajęciach dotyczących tej tematyki, - rozwijanie pasji i zainteresowań uczniów .
podkarpackie	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie liczby zachowań agresywnych w szkole, - wzrost wiedzy uczniów na temat radzenia sobie z przemocą, nawiązywania kontaktów, - wzrost wiedzy uczniów na temat dobrego funkcjonowania w internecie (96 %), - wzrost wiedzy na temat przemocy i cyberprzemocy (84%), - wzrost umiejętności bezpiecznego korzystania z Internetu (96%), - kształtowanie pozytywnych wzorców dotyczących zdrowego stylu życia, - poprawa kompetencji nauczycieli dzięki zajęciom z zakresu bezpieczeństwa w sieci (96%), - zdobycie przez uczniów wiedzy z zakresu pierwszej pomocy, - wzrost zaangażowania rodziców w życie szkoły.
podlaskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy rodziców na temat uzależnień i profilaktyki, - rozwijanie zainteresowań uczniów, - rozwijanie samopomocy uczniowskiej poprzez „kąciki koleżeńskiej pomocy”, - wzrost wiedzy nauczycieli na temat e-bezpieczeństwa w sieci, przekazywanie tej wiedzy uczniom, - pozyskanie umiejętności mediacji poprzez włącznie rówieśników w proces mediacji (zespół mediatorów rówieśniczych), nauka radzenia sobie z przemocą, - wzrost wiedzy uczniów na temat bezpieczeństwa w sieci i zachowań ryzykownych, - wzrost świadomości uczniów, rodziców i nauczycieli w zakresie prawnych konsekwencji zachowań ryzykownych młodzieży.
pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie wiedzy na temat przemocy i zachowań agresywnych, uwrażliwienie na ofiary przemocy 250 uczniów,

	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie wśród uczniów klas I szkół ponadgimnazjalnych programu profilaktyki uzależnień, który posłużył potem do stworzenia wytycznych dla dyrektorów do korekty szkolnych programów wychowawczych, - powstanie powiatowego programu przeciwdziałania narkomanii i innym uzależnieniom, - wzrost wiedzy 650 uczniów szkół ponadgimnazjalnych na temat konsekwencji prawnych przemocy, w tym cyberprzemocy, - przygotowanie nauczycieli, dyrektorów szkół itp. do poprawnego radzenia sobie z taką formą przemocy (poprzez przeprowadzenie warsztatów pn. „Cyberbullying w szkołach - zrozum, zobacz, reaguj!”)
śląskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie kompetencji uczniów w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, - podniesienie kompetencji nauczycieli i wychowawców w zakresie pracy z uczniami z utwalonymi zachowaniami agresywnymi, - zwiększenie świadomości wśród dzieci i młodzieży oraz ich rodziców dotyczącej skutków i zagrożeń wynikających z uzależnienia, - zmniejszenie czynników ryzyka uzależnień, - wzmocnienie czynników chroniących dzieci oraz młodzieży przed zagrożeniami używania substancji psychoaktywnych, - zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z Internetu, - zwiększenie dostępności i skuteczności form pomocy terapeutycznej i psychologicznej dla osób zagrożonych uzależnieniem od substancji psychoaktywnych, - podniesienie kompetencji uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów i konstruktywnego reagowania w sytuacjach kryzysowych.
świętokrzyskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy wśród młodzieży na temat bezpiecznego korzystania z Internetu, - wzrost wiedzy nauczycieli i rodziców w zakresie rozpoznawania i reagowania na zachowania problemowe i ryzykowne: spożywanie substancji psychoaktywnych oraz cyberprzemoc.
warmińsko - mazurskie	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie kompetencji uczniów i nauczycieli z zakresu przeciwdziałania przemocy, rozwiązywania konfliktów, zachowań asertywnych, - wzrost wiedzy na temat reagowania na zachowania agresywne, - podniesienie wiedzy na temat konsekwencji prawnych związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych poprzez udział w spotkaniach z funkcjonariuszami policji, - przekazanie wiedzy na temat uzależnień od substancji psychoaktywnych, - przekazanie praktycznej wiedzy na temat mediacji i komunikowania się (powstanie Programów „Chwyć konflikt

	<p>za rogi - mediacje szkolne", "Razem rozwiązujemy problemy", a także stworzenie szkolnych klubów mediatora),</p> <ul style="list-style-type: none"> - integracja rodziców ze środowiskiem szkolnym, - zwiększenie wiedzy rodziców z zakresu komunikacji i mediacji, - podniesienie kompetencji nauczycieli z zakresu diagnozowania i reagowania na sytuacje kryzysowe i skłonności samobójcze uczniów, - przygotowanie 371 nauczycieli i uczniów do radzenia sobie z cyberprzemocą poprzez warsztaty „Cyberbulling w szkołach – zrozum, zobacz, reaguj!” oraz stworzenie materiałów szkoleniowych z tej tematyki.
wielkopolskie	<ul style="list-style-type: none"> - poznanie przez uczniów zagadnień z zakresu stosowania różnych form przemocy w Internecie oraz ich konsekwencji, - poznanie sposobów radzenia sobie z przemocą.
zachodniopomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy młodzieży po przeprowadzeniu zajęciach z edukacji prawnej, - spadek zachowań niepożądanych na terenie szkoły, - wzrost prawidłowych zachowań uczniów związanych z bezpieczeństwem w Internecie, - poznanie przez nauczycieli zagadnień związanych z prawem rodzinnym (praca kuratora, kontakt sądu rodzinnego ze szkołą).

Należy dodać, że w ramach zdania 2.4. Rozwiązywanie kryzysów rozwojowych i życiowych uczniów i wychowanków, m.in. związanych z wyjazdem rodziców za granicę w celach zarobkowych, a także przemocą w rodzinie w województwie podlaskim przeszkolono 12 osób w zakresie udzielania pomocy uczniom i wychowankom z problemami rozwojowymi i życiowymi.

Cel szczegółowy nr 2 Programu pozostawiał bardzo szerokie pole działań do wyboru. W ramach tego celu uczniowie stanowili dominującą grupę wsparcia. Drugą w kolejności grupą wsparcia byli nauczyciele i rodzice. Opis rezultatów w tym obszarze koncentruje się głównie na zwiększeniu wiedzy uczniów, głównej grupy odbiorców proponowanych działań. Dużo rzadziej były proponowane projekty mające na celu rozwijanie prawidłowych umiejętności psychospołecznych uczniów w zakresie radzenia sobie w sytuacjach problemowych i ryzykownych. Brak danych różnicujących przyrost wiedzy lub umiejętności utrudnia sformułowanie wniosku, w jaki sposób zmieniła się wiedza z zakresu np. cyberprzemocy czy też zachowań agresywnych w Internecie.

Cel szczegółowy nr 3: Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży.

Tak jak w przypadku wcześniejszych zestawień tabelarycznych, wskaźniki sumaryczne obliczono dla 15 województw, a województwo małopolskie zostało omówione osobno. Ponadto, ten cel nie został przyjęty do realizacji w województwie świętokrzyskim, więc wartości wskaźników w poniższej tabeli dla tego województwa wynoszą zero.

Najwyższe wartości wskaźnika w odniesieniu do tego celu Programu osiągnięto w przypadku zajęć pozalekcyjnych zorganizowanych wokół aktywnych form spędzania czasu wolnego. W ramach Programu z takiej formy skorzystało 10 205 uczniów – najwięcej w województwie mazowieckim (1 886) i lubuskim (1 581).

Kolejne dwa wskaźniki wiążą się z dużą aktywnością w tym zakresie pojedynczych województw. W ramach Programu przeszkolono z zakresu udzielania pierwszej pomocy 8 753 uczniów, przy czym 5 985 osób w województwie zachodnio-pomorskim, co stanowi 68% sumarycznego wskaźnika. Ponadto, w 2014 r. wydano 8 717 publikacji i opracowań z zakresu edukacji zdrowotnej, w szczególności z zakresu zdrowego żywienia i aktywności fizycznej, z czego 8 660 z nich wydano w województwie śląskim (czyli 99% wartości wskaźnika sumarycznego).

W czasie realizacji Programu 41 szkół promujących zdrowie uzyskało Wojewódzki lub Krajowy Certyfikat Szkoła Promująca Zdrowie, przy czym aż 32 z nich pochodziło z województwa podkarpackiego. Ponadto, 69 szkół (dla 15 województw, przy czym 30 z nich także pochodziło z województwa podkarpackiego) przystąpiło po raz pierwszy do programów szkolnych ustanowionych przez Komisję Europejską tj. Owoce i warzywa w szkole oraz Mleko w szkole, realizowanych przez Agencję Rynku Rolnego, mających na celu kształtowanie prozdrowotnych nawyków żywieniowych dzieci i młodzieży. Jednocześnie, należy mieć również na uwadze, iż ogólny poziom uczestnictwa szkół w ww. programach jest już bardzo wysoki. Łącznie w Polsce z programu Mleko w szkole korzysta już ok. 2,5 mln dzieci uczęszczających do ok. 14 tys. szkół. Najliczniejsza grupa beneficjentów programu to ponad 2 mln uczniów szkół podstawowych uczęszczających do ok. 12 tys. szkół. Z kolei w programie Owoce i warzywa w szkole uczestniczy obecnie już przeszło 1 340 mln dzieci z ok. 11,3 tys. szkół podstawowych czyli ok. 96% grupy docelowej tego programu.

W województwie małopolskim w ramach projektu Interaktywne warsztaty „Bezpieczna i przyjazna szkoła” tematy związane z promocją zdrowego stylu życia zostały zawarte w 30 artykułach i udostępnione na platformie internetowej oraz profilu na portalu społecznościowym. Ponadto, wyemitowano program w telewizji lokalnej pn. „Otyłość wśród młodzieży”, który uzyskał oglądalność na poziomie 23 175 widzów. Odbiorcami działań, które miały na celu zwiększenie zaangażowania uczniów w zajęcia wychowania fizycznego były 2874 szkoły z województwa małopolskiego. Ponadto, materiały dotyczące tego zagadnienia znalazły się na stronie internetowej projektu (portal zaliczył

blisko 40 tys. odsłon) oraz na profilu na portalu społecznościowym (zasięg informacji o projekcie poprzez profil na portalu osiągnął ponad 90 tys. osób - według stanu na styczeń 2015 r.).

Poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące 15 województw. Wskaźniki zostały uporządkowane w kolejności malejącej według wskaźników sumarycznych, ponadto wartości najwyższe zaznaczono na **zielono**, zaś wartości najniższe oznaczono na **czerwono**.

Cel szczegółowy nr 3: Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży.																
Wskaźniki	Ogółem dla 15 województw:	W tym w województwo:														
		dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Liczba uczniów, biorących udział w pozaszkolnych aktywnych formach spędzania czasu wolnego	10205	193	710	18	1581	1149	1886	657	840	605	464	731	0	331	702	338
Liczba uczniów przeszkolonych z zakresu udzielania pierwszej pomocy	8753	83	27	0	565	602	92	273	0	10	0	187	0	0	929	5985
Liczba publikacji i opracowań z zakresu edukacji zdrowotnej, w szczególności z zakresu zdrowego żywienia i aktywności fizycznej	8717	3	2	0	34	0	0	1	8	5	0	8660	0	0	3	1
Liczba wychowanków grup wychowawczych, biorących udział w pozaszkolnych aktywnych formach spędzania czasu wolnego	1667	112	0	8	13	94	78	50	0	945	0	327	0	0	40	0
Liczba nauczycieli i wychowawców uczestniczących w szkoleniach z zakresu zdrowego żywienia oraz zapobiegania	723	5	50	0	133	110	0	110	26	66	62	79	0	0	60	22

zaburzeniom odżywiania																
Liczba szkół i placówek prowadzących działania z zakresu promocji zdrowego stylu życia	339	8	20	1	32	49	33	8	51	15	3	59	0	24	8	28
Liczba wychowanków grup wychowawczych przeszkolonych z zakresu udzielania pierwszej pomocy	241	83	0	0	9	60	29	0	0	10	0	50	0	0	0	0
Liczba szkół będących odbiorcami działań, które mają na celu zwiększenie zaangażowania uczniów w zajęcia wychowania fizycznego	199	4	16	10	7	46	10	5	4	33	1	23	0	4	12	24
Liczba szkoleń z zakresu edukacji zdrowotnej skierowanych do nauczycieli i rodziców	171	4	6	0	13	4	1	14	67	6	0	9	0	18	28	1
Liczba szkół w sieci szkół promujących zdrowie	112	1	0	0	13	2	0	3	47	10	1	7	0	2	4	22
Liczba szkół przystępujących do programów ustanowionych przez Komisję Europejską, realizowanych przez Agencję Rynku Rolnego, mających na celu kształtowanie prozdrowotnych nawyków żywieniowych dzieci i młodzieży oraz aktywności fizycznej	69	0	1	0	2	2	3	3	30	12	1	8	0	0	7	0
Liczba szkół promujących zdrowie, które uzyskały Wojewódzki lub Krajowy Certyfikat Szkoła Promująca Zdrowie	41	0	0	0	6	0	0	2	32	0	0	1	0	0	0	0

Poniżej przedstawiono zestawienie i podsumowanie zapisanych wskazanych w sprawozdaniach wojewódzkich rezultatów miękkich osiągniętych w przypadku realizacji celu szczegółowego nr 3

Województwo	Rezultaty miękkie
dolnośląskie	<ul style="list-style-type: none"> - promowanie zdrowego trybu życia, w tym przeprowadzanie zajęć sportowych, - zwiększenie zainteresowania sportem wśród młodzieży, - zmiana nawyków żywnościowych u młodzieży, zauważona przez nauczycieli.
kujawsko-pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie wiedzy z zakresu zdrowego trybu życia i nawyków żywnościowych, - poprawa zachowań prozdrowotnych uczniów.
lubelskie	<ul style="list-style-type: none"> - brak realizacji działań
lubuskie	<ul style="list-style-type: none"> - przekazanie wiedzy uczniom na temat zdrowego odżywiania i zdrowego stylu życia i dbania o siebie.
łódzkie	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa kondycji i stanu zdrowia uczestników zajęć sportowych i terenowych.
małopolskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie wiedzy rodziców, opiekunów i nauczycieli w zakresie promowania zdrowego stylu życia i kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych dzieci i młodzieży, - wzrost kompetencji uczniów w zakresie promowania zdrowego stylu życia i kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych, - wzrost wiedzy i umiejętności opracowywania programów rozwoju szkoły i realizacji projektów rozwojowych szkół w zakresie promowania zdrowego stylu życia i kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych, - zachęcenie szkół do przeprowadzania konkursów z zakresu zdrowego stylu życia, organizacji w ramach zajęć szkolnych spotkań z dietetykiem.
mazowieckie	<p>Metody badawcze: wywiad, ankieta, obserwacja.</p> <p>Uczniowie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost zainteresowania uczniów aktywnymi formami spędzania wolnego czasu - wycieczki krajoznawcze, zajęcia sportowe (280 osób - 100%), - rozwinięcie wśród uczniów zainteresowania, m.in.: geografią, krajoznawstwem, turystyką, - pozyskanie wiedzy na temat zwiedzanych obszarów,

	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie umiejętności dotyczących przestrzegania zasad zachowania bezpieczeństwa w górach (256 osób - 100%), - zdobycie wiedzy na temat zdrowego stylu życia, - zwiększenie zainteresowania uczniów sportem poprzez zorganizowane zajęcia sportowe i rekreacyjne, prowadzenie promocji zdrowego stylu życia (280 osób - 100%), - nabycie umiejętności udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej (252 osób -100%), - zwiększenie aktywności fizycznej uczniów w związku z wprowadzeniem wielu atrakcyjnych form aktywności, takich jak gra w kręgle, jazda na nartach, jazda konna, zajęcia taneczne i pływanie (50 osób - 100%). <p>Rodzice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie wiedzy rodziców na temat pozytywnego wpływu ruchu, zdrowego żywienia na prawidłowy rozwój dzieci (23 osoby - 100%).
opolskie	<ul style="list-style-type: none"> - kształtowanie nowych nawyków u uczniów po spotkaniach na temat zdrowego stylu życia i prawidłowego odżywiania, - kształtowanie u uczniów prawidłowej postawy ciała poprzez aktywne uczestnictwo w zajęciach sportowych, - promowanie turystyki poprzez wycieczki, - diagnozowanie nadwagi i podejmowanie systemowych działań profilaktycznych.
podkarpackie	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie zajęć na temat odżywiania i zaburzeń odżywiania, - promowanie zdrowego stylu życia poprzez wdrożenie polityki szkół dotyczącej prawidłowego odżywiania, wyposażenia sklepików szkolnych w zdrową żywność, - uświadomienie uczniom zasad stosowania zdrowej diety i aktywności fizycznej, - zapoznanie uczniów z nowymi dyscyplinami sportu, - promowanie wśród uczniów turystyki, - promowanie wśród uczniów zdrowych sposobów spędzania wolnego czasu.
podlaskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wiedzy uczniów o samych sobie i o zdrowym stylu życia, - stworzenie szkolnej społeczności sportowej, - promowanie zasad i sposobów dbania o siebie przy użyciu naturalnych metod, - wzrost wiedzy uczniów i rodziców o odżywianiu się, zaburzeniach odżywiania, - zdobycie wiedzy z zakresu bezpiecznego zachowania w wodzie i udzielania pierwszej pomocy.
pomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - nauka jazdy na rowerze,

	<ul style="list-style-type: none"> - nauka przepisów ruchu drogowego, - zapoznanie uczniów z aktywnymi formami spędzania czasu.
śląskie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost liczby szkół kształtujących prawidłowe nawyki żywieniowe dzieci i młodzieży, - zwiększenie świadomości uczniów dotyczącej potrzeby podejmowania aktywności ruchowej, - zwiększenie poczucia bezpieczeństwa w szkołach, - zwiększenie świadomości wartości właściwego odżywiania się dla zachowania zdrowia fizycznego i psychicznego, - nabycie nawyku sporządzania „zdrowego” posiłku i nawyku dbania o zdrowie własne i innych, - podniesienie kompetencji nauczycieli, pracowników i rodziców w zakresie edukacji zdrowotnej, - zwiększenie zaangażowania rodziców w życie szkoły, - zwiększenie kompetencji nauczycieli i rodziców z zakresu udzielania pierwszej pomocy, - zintegrowania środowiska szkolnego ze środowiskiem lokalnym w celu promowania zdrowego stylu życia.
świętokrzyskie	<ul style="list-style-type: none"> - brak realizacji działań
warmińsko - mazurskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie liczby szkół prowadzących politykę aktywności fizycznej, - zwiększenie aktywności fizycznej uczniów i zrównanie dostępu do aktywnych form spędzania czasu, - przeprowadzenie zajęć dla uczniów z zakresu zdrowego stylu życia, bezpiecznego spędzania czasu, zdrowego odżywiania się, aktywności fizycznej, - uświadamianie rodziców z zakresu problematyki: zdrowego odżywiania dzieci, aktywności fizycznej i profilaktyki otyłości.
wielkopolskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie skuteczności działań wychowawczych z zakresu zdrowego stylu życia, - zwiększenie świadomości (o 70%) w zakresie potrzeby dbania o zdrowie swoje i innych poprzez dokonywanie właściwych wyborów żywieniowych, aktywności fizycznej, a także zapobieganie otyłości, - zdobycie wiedzy uczniów z zakresu konsekwencji złego stylu życia, bezpieczeństwa na drodze i w wodzie, - zwiększenie świadomości uczniów w zakresie stosowania higieny osobistej.
zachodniopomorskie	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie poziomu wiedzy na temat udzielania pierwszej pomocy, - poprawienie metod nauczania uczniów w zakresie udzielania pierwszej pomocy, - zapoznanie uczniów z tematyką zdrowego stylu życia, - zwiększenie aktywności fizycznej w szkole, - poprawienie nawyków żywieniowych uczniów,

	- poprawienie bezpieczeństwa zachowań uczniów w szkole, w drodze do szkoły, czy podczas wakacji,- kształtowanie prawidłowych relacji między uczniami,- promowanie mody na zdrowy styl życia.

Najczęstszym tematem zajęć oferowanych uczniom w ramach realizacji celu szczegółowego nr 3 było zwiększanie świadomości dotyczącej zdrowego stylu życia i wagi aktywności fizycznej. Opis rezultatów w tym celu jest najbardziej skromny i sprowadza się do ogólnych sformułowań. Wydaje się, że przy realizacji tego celu Programu szkoły miały zdecydowanie większą trudność, aby oprzeć swoje przekonania na mierzalnych danych. Jest to obszar, w którym w kolejnej edycji realizowanych projektów, szkoły i placówki powinny nauczyć się badać swoje sukcesy w obszarze promocji zdrowia i rozwijania aktywnego stylu życia wśród uczniów i wychowanków.

Wnioski:

1. Województwa miały autonomię w realizacji Programu, stąd duże zróżnicowanie projektów przyjmowanych do wykonania. Widoczny jest szeroki zakres aktywności podmiotów realizujących projekty i ich kreatywność. Należy uznać, że w większości projektów działania były dopasowane do lokalnych problemów i potrzeb. Znaczne zróżnicowanie projektów powoduje natomiast trudności w utworzeniu katalogu działań najczęściej wspieranych w szkołach i placówkach.
2. Realizacja projektów w szkołach i placówkach odbywała się przede wszystkim w formie partnerstwa z różnymi instytucjami lokalnymi. Takie rozwiązania powodują efekt synergii płynący ze współpracy wielu instytucji. Szkoła lub placówka pozostaje głównym odbiorcą działań, a wokół niej współistnieją partnerzy wspierający jej wysiłki w zakresie poprawy szeroko pojętego bezpieczeństwa, co przynosi w efekcie zamierzony skutek.
3. Dane liczbowe w województwach są trudne do porównania. Na podstawie sprawozdań wojewodów wskaźniki zawarte w tabelach zostały uporządkowane w kolejności malejącej według wskaźników sumarycznych. Wartości najwyższe zaznaczono na zielono, zaś wartości najniższe oznaczono na czerwono. Należy podkreślić, że najniższych wartości nie należy odbierać jako zaniechania, czy też zaniedbania jakiegoś obszaru działania. Wartości wyższe wskaźnika odzwierciedlają przyjęte priorytety i działania, które z punktu widzenia decydentów ocenione zostały jako najważniejsze. Mając na uwadze niskie dofinansowanie działań na poziomie wojewódzkim możliwość podjęcia całego spektrum zadań przewidzianych w Programie była ograniczona. Zaletą przedstawionych danych liczbowych i wskaźników jest to, że mogą stanowić wartości bazowe i być punktem wyjścia do analiz fluktuacji w kolejnych latach.
4. Obok wskaźników liczbowych pojawiły się rezultaty jakościowe, tzw. rezultaty miękkie. Ich opis w sprawozdaniach wojewodów był zróżnicowany, co wynika z różnych kompetencji poszczególnych sprawozdawców w tym zakresie. Należy wskazać na znaczący udział szkół w działaniach szkoleniowych z użyciem aktywnych form, których efektem jest wzrost kompetencji, a więc wiedzy i umiejętności uczniów, rodziców i nauczycieli w obszarach wyznaczanych przez cele Programu.

Rekomendacje:

1. W konkursach wojewódzkich w dalszym ciągu należy promować projekty, w wyniku których zawiązują się partnerstwa z lokalnymi instytucjami. Należy zwrócić uwagę na uzyskiwanie efektu synergii wokół szkoły i placówki w prowadzeniu różnorodnych działań na rzecz podnoszenia bezpieczeństwa.
2. Przy ogłaszaniu konkursów w województwach należy wskazywać podmiotom, jakie typy danych powinni zbierać, aby uzyskane efekty były widoczne w sprawozdaniach wojewódzkich. Wymagania w tym zakresie powinny być zawarte w umowach podpisywanych z podmiotami. Należy przy tym kierować się wzorem matrycy

sprawozdania (matryca EXCEL), który został przygotowany w 2014 r. przez Ministerstwo Edukacji Narodowej we współpracy z Ośrodkiem Ewaluacji dla wojewódzkich zespołów koordynujących i dla podmiotów realizujących projekty. W przypadku rezultatów jakościowych, tzw. rezultatów miękkich, należy wymagać, aby podmioty realizujące projekty opierały je na danych z ankiet ewaluacyjnych, statystyk lokalnych, wywiadów z uczestnikami szkoleń itp. Rezultaty miękkie nie powinny opierać się na przekonaniach zleceniobiorców, lecz wynikać z weryfikowalnych danych uzyskanych z badania ewaluacyjnego lub statystyk lokalnych itp.

3. Wskazane jest promowanie projektów, które z podobną ofertą docierają do wielu szkół i placówek na danym terenie. Szkolenie lub udzielone wsparcie ma wtedy bardziej systemowy wymiar, a równocześnie wpływa na liczbę odbiorców proponowanych działań, w tym uzyskane dane ilościowe i jakościowe.
4. Należy także promować projekty uwzględniające interaktywne formy zajęć: treningi, warsztaty, które gwarantują większe efekty, wskazać na znaczący udział szkół w działaniach szkoleniowych z użyciem aktywnych form, których efektem jest wzrost kompetencji, a więc wiedzy i umiejętności uczniów, rodziców i nauczycieli w obszarach wyznaczanych przez cele Programu.
5. W kolejnych latach realizacji Programu do realizacji mogą zostać przyjęte projekty, w których zostaną przedstawione mierzalne efekty zaplanowanych działań. Proponuje się także wspieranie rozwiązań informacyjno-edukacyjnych, które się już sprawdziły i implementowanie ich w kolejnych szkołach i placówkach.

W odniesieniu do wniosków wynikających z przedłożonych przez wojewodów sprawozdań Ministerstwo Edukacji Narodowej we współpracy z Zespołem Koordynującym przy Ministrze Edukacji Narodowej i wojewódzkimi zespołami koordynującymi podejmie działania dotyczące upowszechnienia sprawdzonych i skutecznych projektów w formie Banku Dobrych Praktyk. Wybrane wzorcowe projekty będą prezentować efektywny sposób planowania celów, zadań, działań i rezultatów, a także sprawozdawczości opartej na ewaluacji w zakresie osiągniętych efektów ilościowych i jakościowych.

Ponadto, w nawiązaniu do efektów realizacji celu szczegółowego nr 3 Programu w kolejnych latach planuje się upowszechnianie w województwach:

1. Zasad tworzenia polityki zdrowotnej w szkole lub placówce na przykładzie koncepcji szkół promujących zdrowie. W szkołach tych są tworzone warunki sprzyjające podejmowaniu działań na rzecz zdrowia przez wszystkich członków społeczności szkolnej. Prowadzona jest także autoewaluacja podjętych działań.
2. Projektu HEPS (Healthy Eating and Physical Activity in Schools) „Zdrowie żywienie i aktywność fizyczna w szkole”. Istotą projektu jest całościowe podejście do zdrowia w szkole, budowanie polityki szkoły w zakresie promocji zdrowia z naciskiem na zdrowe żywienie i aktywność fizyczną.

Finansowanie działań Programu

Zadania centralne i wojewódzkie		Kwota przekazanych środków finansowych na realizację projektów (w zł)	Wykorzystana kwota dofinansowania lub finansowania (w zł)
Realizacja działań na poziomie wojewódzkim			
1.	Otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych	4 790 000	4 638 443,
Realizacja działań na poziomie centralnym			
1.	Bezpieczna i przyjazna szkoła – ocena szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą	58 039	56 516
2.	Prowadzenie przez specjalistów ogólnopolskiej infolinii interwencyjno-informacyjnej dla uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich rodziców, nauczycieli oraz innych podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.	80 000	80 000
3.	Współpraca międzyresortowa. Realizacja Programu z zakresu profilaktyki rówieśniczej Profilaktyka a Ty/Edukacja (PaT/E)	700 000	699 150
4	Realizacja działań w ramach priorytetu Ministra Edukacji Narodowej w roku szkolnym 2013/2014 Rok Szkoły w Ruchu. Wydanie materiałów i poradników dla nauczycieli, wychowawców, rodziców	50 000	23 880

	5.2. Przeprowadzenie szkolenia liderów profilaktyki z zakresu przeciwdziałania agresji i przemocy w ramach doskonalenia kompetencji nauczycieli i wychowawców.	150 000	88 543
Środki wydatkowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji		250 000	154 913
6.	Przeprowadzenie ewaluacji bieżącej Programu	35 000	35 000
7.	Poziom centralny	1 173 039	1 049 459
8.	Razem	5 963 039	5 687 902

